

Dönem : 1
Toplantı : 2

CUMHURİYET SENATOSU S. Sayısı : 161

Sendikalar kanunu teklif ve tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyon raporu (M. Meclisi 2/286, 1/382;C. Senatosu 1/216)

(Not : M. Meclisi S. Sayısı : 126)

Millet Meclisi
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 1251-21679

29 . 4 . 1963

CUMHURİYET SENATOSU BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisinin 26 . 4 . 1963 tarihli 78 nci Birleşimince öncelik ve ivedilikle görüşülerek kabul edilen, Sendikalar kanunu teklifi ve tasarısı, dosyası ile birlikte sunulmuştur. Saygılarımla.

Fuad Sirmen
Millet Meclisi Başkanı

Not : Bu teklif ve tasarı 7 . 7 . 1962 tarihinde Başkanlıkça ilk komisyona havale edilmiş ve Genel Kurulun 10, 11, 12, 15, 17, 26 . 4 . 1963 tarihli 69, 70, 71, 72, 74 ve 78 nci birleşimlerinde öncelik ve ivedilikle görüşülerek kabul edilmiştir. (Millet Meclisi S. Sayısı : 126)

SENDİKALAR KANUNU TEKLİFİ

I

GENEL GEREKÇE

20 Şubat 1947 tarihli ve 5018 sayılı İşçi ve İş veren Sendikaları ve Sendika Birlikleri hakkında Kanun, bütün eksik ve kusurlu taraflarına rağmen, memleketimizde sendika hürriyetinin ve sendikacılığın tesisinde atılmış ilk önemli adımdır. Meslekî faaliyetlerin teşkilatlanması bakımından bir intikal kanunu olan bu kanunun, daha sonra, tatbikat ve tefsirinde de raslanan aksaklıklar dolayısıyla, kaldırılması ve yerine, sendika hürriyetini, temel haklardan biri olarak bütün icapları ile tesis eden bir kanunun ısdarı katı bir zaruret halini almıştır.

Diğer taraftan, Birleşmiş Milletlerin ihtisas teşekküllerinden birisi olan Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının 1946 yılında değiştirilmiş Anayasası, 1948 yılında 5175 sayılı Kanunla tasdik edilmiş bulunmaktadır. Bundan başka, 1951 yılında 5834 sayılı Kanunla Teşkilatlanma ve Kolektif Müzakere hakkındaki 98 sayılı Milletlerarası Çalışma Sözleşmesi tasdik edilmiş olup, bu Sözleşme, sendika hürriyetinin korunması bakımından lüzumlu teminatın getirilmesinin yanısıra, sıhhatli bir sendikacılığın gelişmesi için elzem olan esasların, özümüle, sendikalı işçilere farklı muamele yapılmaması, işçi ve iş veren teşekküllerinin birbirlerinin iş işlerine müdahalede bulunmamaları gibi ana prensiplerin de milli mevzuatla tedvinine mütaalliktir.

98 sayılı Sözleşmenin bahse konu esaslarını milli mevzuata ithal maksadı ile, son defa, 25 Mayıs 1959 tarihli ve 7286 sayılı Kanun isdar edilmiş bulunmaktadır. Ancak, madde gerekçelerinde de izah olunacağı veçhile, bu kanun, getirdiği müeyyideler bakımından kifayetsizdir.

Binaenaleyh, 7286 sayılı Kanunla muaddel 5018 sayılı Kanunun ilgası ve yerine, demokratik esaslar ve sendikacılığın ana prensipleri bakımından itiraz davet etmeyecek bir kanun çıkarılması, aynı zamanda, mensubolduğumuz Batı camiası içerisinde kendi rızamızla girdiğimiz istikametin icaplarından birini teşkil etmektedir.

9 Temmuz 1961 tarihli ve 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasınının 46 nci maddesi sendika kurma hakkını bütün kemaliyle tanımıştır. Bu madde hükmü aynen şöyledir :

«V. Çalışma ile ilgili hükümler.

e) Sendika kurma hakkı.

Madde 46. — Çalışanlar ve iş verenler, önceden izin almaksızın, sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma hakkına sahiptirler.

İşçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin bu alandaki hakları kanunla düzenlenir.

Sendika ve sendika birliklerinin tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olmaz.»

Bu maddedeki «sendika birlikleri» teriminden maksadın, mahallî birlikler ve iş kolu esasına göre kurulan federasyonlarla Türkiye çapındaki konfederasyonlar olduğu, Temsilciler Meclisi görüşmeleri esnasında Anayasa Komisyonu Sözcüsü tarafından belirtilmiştir.

Yeni Anayasamızın bu maddesi de, sendikalar konusunda yeni bir kanunun çıkarılmasını gerektirmektedir.

Halen mer'î bulunan 7286 sayılı Kanunla muaddel 5018 sayılı Kanunun sendika hürriyeti bakımından yetersizliklerini şu şekilde hulâsa etme kabildir.

1. Sendika kuruculuğu ve üyeliği bakımından 5018 sayılı Kanunun 2 nci maddesi, İş Kanununun 1 nci maddesindeki işçi ve iş veren tarifi ile muvazilik esasını vaz'etmiştir. Şöyle ki, halen İş Kanununun muaddel 1 nci maddesinin işçi ve iş veren saymadığı kimseler sendika kuramaz ve sendikalara üye olamazlar. Bunun sonucunda, fikir işçilerinin ve memurların sendika kurmak ve sendikalara üye olmak hakkı tanınmamış olup, sendika kurmak ve sendika üyesi olmak hakkına malik fikir işçileri, sadece, 5953 sayılı Kanunun çıkarılmasından beri, basın mensuplarıdır. 5018 sayılı Kanunun 2 nci maddesi, esnaf ile esnaf yanında çalışanlara da, sendika kurmak ve sendika üyesi olmak hakkını tanımamıştır.

2. 5018 sayılı Kanunun 1 nci maddesi, sendikaların, sadece aynı iş kolunda veya birbiriyle ilgili iş kollarında çalışanlar tarafından kurulabilmesini âmirdir. İş kolunun ve bir iş kolu ile ilgili diğer iş kollarının târif edilmeksizin bırakılması, bugünkü sistemde birçok güçlükler doğurabilecek ve bâzi sendikaların haksız yere kapatılmasını intacedebilecek bir müphemlik taşımaktadır.

3. 5018 sayılı Kanunun 8 nci maddesi, sendika birliklerinin de, sadece aynı iş kolunda ve birbiriyle ilgili iş kollarında çalışanları bir araya getiren sendikalar arasında kurulabilmesi esasını vaz'etmiştir. Bu hüküm, 5018 sayılı Kanunun, Büyük Millet Meclisi zabıtlarındaki (T. B. M. M. Tutanak Dergisi, Dönem: VIII, Toplantı : 1, B : 47, 20 . 2 . 1947, O : 1, S : 323, Çalışma Komisyonu Başkanı Emin Erişirgil (Zonguldak) sarahate uygun olarak 1954 yılına kadar, birbiriyle ilgisi olmayan değişik iş kollarında çalışan sendikaların birlikler kurmalarına mâni telâkki edilmemişken, 1954 ten sonra, bu tatbikata, Çalışma Bakanlığının teşebbüsü üzerine harekete geçen mahkemelerin aldıkları kararlar nihayet verilmişti.

4. Diğer taraftan, mezkûr Kanunun aynı maddesi, sendika birliklerinin, federasyon ve konfederasyonlarının kurulmasına fiilî bir engel vaz'etmiş durumdadır. Gerçekten, bu madde, bu gibi teşekküllere katılma kararlarının, üyelerin üçte iki çoğunluğu ile verilmesini âmirdir. Bâzi şehirlerde sendika üyesi adedinin kırk bine vardığı, bâzi sendikaların bütün memlekete yaygın olduğu ve nihayet, birçok gezginci işçilerin sendika üyesi buldukları nazarı itibara alınsa,

bu vakıaların, sendika toplantılarını, üyelerinin çoğunluğunun iştirakini sağlayacak şekilde tertiplemeyi ne kadar güçleştirdiği kolaylıkla anlaşılır.

5. Mezkûr kanunun 5 ne maddesi, sendikaların siyasi faaliyetle iştirak etmelerini yasak etmiştir. Sendikaların her şeyden önce meslek tesanüdü esasına dayanan dernekler olduğu şüphesizdir. Ancak, büyük vatandaş kütlelerinin Devletin muhtelif sahalardaki politikası ile ilgili olduğuna şüphe bulunmayan hayati menfaatlerini korumakla görevli sendikaların, hiçbir suretle siyasetle uğraşamamaları esası, bugün, sendikalarımızın meslek tesanüdü bakımından erişmiş buldukları olgunlukla bağdaşmayan bir intikal hükmü olarak devrini tamamlamıştır. Kaldı ki, bu hüküm, kapatma kararlarına müncer olan zararlı tesirlere çok müsait muğlak bir mahiyet taşımaktadır. Esasen sendikalarımızın bu hakka sahibolması gerektiği, Temsilciler Meclisinde Anayasa Komisyonu Sözcüsü tarafından belirtilmiştir.

6. 5018 sayılı Kanun, sendikaların kapatılması bakımından, sendika hürriyeti ile güçlülkle telifi mümkün, ziyadesiyle geniş tefsirlere sebebiyet verebilecek başka muğlak hükümler de getirmiştir. Bu arada, sırf bazı sendika idarecilerinin sendika gelirlerini kanun ve tüzüğe aykırı maksatlar için kullanmaları dolayısıyla binlerce üyesi bulunan bir sendikayı kapatılma ihtimali ile karşı karşıya bırakmak da ağır bir hükümdür. Bu gibi hükümlerin artık ilgası zaruridir.

7. Keza, 5018 sayılı Kanunun 7 ne maddesi, sendikaların ancak, mahkeme kararıyla kapatılmasını gerektirmekle beraber, mahkeme kararının kesinleşmesinden önce sendikanın faaliyetten men'i hususunda verilen karar ile işin mahkemeye sevkı arasında geçecek müddet hakkında hiçbir hüküm yoktur.

Bu kanun teklifinde, bir yandan, sendika hürriyetinin korunması için gereken tazminatı vaz'etmek; diğer yandan da, sıhhatli ve demokratik bir sendikacılığın gelişmesi için lüzumlu esasları kanunlaştırmak gayesi görülmüştür. Bu kanun teklifinin mahiyeti, madde gerekçelerinde teferuatı ile izah edilecektir.

Umumi olarak şu noktayı belirtmek lâzımdır: Sendika hürriyetinin tesisi ve teminatı altına alınması, aynı zamanda, muhtelif mevzuatta, hâkim teminatını ve mahkeme istiklâlini ihlâl eden hükümlerin tamamen tasfiyesi ve toplantı hürriyetinin antidemokratik tahditlerinin kaldırılmasına bağlıdır. Bundan başka, sendikaların, işbu teklife aykırı hüküm taşımadıkları hallerde Medeni Kanun ve Cemiyetler Kanunundaki hükümlere tâbi olması gerekir. Bu itibarla toplantı ve gösteri yürüyüşleri Kanunu ve Cemiyetler Kanunundaki dernek hürriyetini ihlâl eden hükümlerin de kaldırılması gerekmektedir. Bu meyanda, zabitanın istediği anda idari bir emirle dernek ve meslekî teşekküllerin binalarına girebilme yetkisini (Cemiyetler Kanunu, Madde. 29) hassaten zikretmek lâzımdır. Bütün bu konularda da demokratik hak ve hürriyetleri tamamen tesis edici ve teminat altına alıcı kanunların ısdarı ayrıca lüzumludur.

Hâkim teminatı ve mahkeme istiklâli bakımından mesele, 22 Nisan 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun çıkarılmasıyla halledilmiş durumdadır.

Bu kanun teklifi, gerek işçi gerek iş veren teşekküllerine şâmilidir. Aksi ayrıca tasrih edilmediği takdirde, bu teklifle sevk edilen hükümler, gerek işçi, gerek iş veren teşekküllerine tatbik edilecektir.

II

MADDE GEREKÇELERİ

1. İşçi ve iş veren meslekî teşekkülleri :

Bu maddede, meslekî teşekküller, işçi ve iş veren teşekkülleri olarak ikiye ayrılmış ve gayeleri itibariyle en geniş bir şekilde tarif edilmiştir. Bu kanun teklifi, âme hizmetini görmek üzere hususi kanunlarla tesisi mecburi kılınan meslekî teşekkülleri istihdaf etmemektedir.

Maddede, sendikaların kurulmasının serbest ve ihtiyari olduğu prensibi, bütün demokratik memleketlerdeki ana esasa uyularak ifade edilmiştir. Şöyle ki, Devlet dâhil, hiçbir teşekkül veya

şahıs, işçileri ve iş verenleri bu kanun teklifi anlamında meslekî teşekkül kurmaya zorlayamaz. Bu, işçi ve iş verenlerin bizzat kendilerinin takdir edecekleri bir husustur.

Madde 2. — İşçi sendikası üyesi :

Bu maddede, sendika kurma ve sendikalara üye olma hakkı bakımından işçinin tarifi verilmektedir. Bu kanun teklifi, bu târifle, İş Kanunu ile muvazilik esasından ayrılmıştır. Bu tarif, âmme sektörü, hususi sektör ve ev hizmetlerinde çalışanlara, hamallara, müvezzilere, Devlet, vilâyet, belediye ve köy hizmetlerinde istihdam edilenlere ve bu meyanda, memurlara ve fikir işçilerine istisnasız şâmilidir. Esnaf yanında çalışanlar dâhil, sanayi ve ticaret sektörleri ile sair sektörlerde ve ziraat sektöründe istihdam edilenler de bu târifte dâhildirler.

Bu madde, yukardaki târifte girmiyen bâzı şahısları da işçi farz etmiştir. Bu şahıslar şunlardır: İşçi sendikalarında vazife alan şahıslar yukardaki târifte göre işçi sayılmaları mümkün olmayan hallerde, ezcümle, eski işlerini terk edip tekrar bir iş tutmadıkları hallerde, işçi sayılmışlardır. Öte yandan, halihazır durumlarında, maddi veya fikrî emek karşılığında her hangi bir gelir sağlamıyan, fakat bu teklife göre işçi sıfatını, daha önce muhtelif zamanlarda, muhtelif işlerde de olsa, bir yıl müddetle istihdam edilmek suretiyle iktisabetmiş olan şahıslar; ezcümle, iş veren durumunda bulunmamak şartıyla, eski işçi yeni serbest meslek sahipleri ve (İktisadi anlamında) tek başına hem müteşebbis, hem de işçi durumunda olan şahıslardan vaktiyle yukardaki esas dairesinde işçi olarak istihdam edilmiş olanlar ve hastalık, ihtiyarlık ve sair sebeplerle artık çalışmıyan eski işçiler de işçi sayılmışlardır. Bu suretle, bu şahıslar, sendika kurmak ve sendikalara üye olmak hakkından istifade edebileceklerdir. Bu genişletme, sendika liderlerinin yetişmesi ve eski işçilerin haklarının savunulması bakımından zaruri görülmüştür.

Memurlar, bu teklifin sağladığı haklardan, pek tabii olarak, tabii oldukları hususi kanunlar hükümlerinin müsaadesi nisbetinde istifade edeceklerdir. Ezcümle, 14 nci maddenin 1 nci bendinin (a), (b) ve (h) fıkraları hükümleri ile 15 nci ve 22 nci maddeler hükümleri memurlara şâmil olmayacaktır.

Madde 3. — İş veren sendikası üyeliği :

Bu maddeye göre iş veren, bu kanun teklifi anlamında işçi sayılan kimseleri istihdam eden hakiki veya hükmi şahıstır.

Maddenin 2 nci bendinde, iş veren durumunda olan hükmi şahıslar bakımından iş veren vekili mefhumu tarif olunmuştur. İş veren vekilleri, iş veren durumunda olan şahısları işçiler muvacehesinde temsil eden şahıslardır. Bu şahıslar, iş veren durumunda olan hakiki veya hükmi şahıs tarafından 2 nci maddeye uygun bir şekilde istihdam edilmekte bulunsalar bile, işçi sayılmamışlar; bilâkîs, iş veren addedilmişlerdir. İş veren vekillerinin, görevleri icabı, işçi sendikalizmi hareketine dâhil edilemeyecekleri şüphesizdir.

İş veren vekillerinin kimler olduğunu tesbiti her hangi bir aksaklığı önlemek maksadıyla, nizamname ile yapılacaktır.

Madde 4. — Sendikalara üye olamayacak kimseler :

Bu madde, yukardaki târiflere göre bu kanun teklifi bakımından işçi veya iş veren addedilen kimselerden bâzılarını tahdidî olarak tadadetmek suretiyle, sendika kurma ve sendikalara üye olma hakkından istisna etmiştir. Bu istisnalar, 6366 sayılı Kanunla tasdik edilmiş olan İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi hükümlerine uygundur. Kaldı ki, yeni Anayasamızı 46 nci maddesinin 2 nci fıkrası da bu tahditlere cevaz vermektedir.

Bu bakımdan sendikacılığın yüklediği tesanüt ve disiplin dışında ayrı ve munhasır bir disiplin içinde bulunma lüzumu; Devleti temsilen işçi ve iş veren arasındaki ihtilâfları halletmede vazifeli olmak; Devlet adına teftiş yetkisini kullanmak ve Devlet ve âmme sektörü müesseselerinde iş veren vekili durumunda bulunmak kıstasları ele alınmıştır.

İstisna edilen bu kimseler, Cemiyetler Kanunu ve hususi kanunların hükümlerine uymak şart-

tiyle dernek kurma hakkına sahibolmalıdırlar. Bu bakımdan, memurların dernek kuramayacaklarına dair olan Cemiyetler Kanununun 12 nci maddesi tādile muhtağdır.

Nihayet, dinî faaliyetlerin vatandaşlar arasındaki her türlü anlaşmazlığın üzerinde kalmasını gerektiren mukaddes mahiyeti dolayısıyla, din ve ibadet işlerinde ve mâbetlerde çalışan memur, müstahdem ve sair şahıslar, sendikalara üye olma ve sendika kurma hakkından istisna edilmişlerdir.

Maddenin 2 nci bendi, sendikaların mali istikrarı bakımından zarurî görülen bir hükmü ihtiva etmektedir.

3 nci bent ise, askerî dairelere bağlı iş yerlerinde çalışan işçilerin askerî cezaya ve disipline mütaallik bâzı mevzuata tabi oluşlarının, bunların sendika kurmalarına engel sayılmasını önlemek maksadını gütmektedir.

Madde 5. — Üyeliğin iktisabı :

Bu maddeye göre, işçi ve iş veren sendikası üyesi olmak işçi veya iş veren için ihtiyari olup, bu hususun takdiri tamamen kendi iradelerine terk olunmuştur. Aynı kimsenin muhtelif sendikalara üye olması da mümkündür. Bu husus, sendika tüzüklerince tanzim olunacak meselelerdendir.

İşçi sendikası üyeliği için rüşt şart koşulmamış; on altı yaşın dolması yeter görülmüştür. On altı yaşından küçük olanlar ise, kanunî temsilcilerinin muvafakati ile sendika üyesi olabilirler. Bu hüküm, memleketimizdeki şartlar bakımından zarurî sayılmıştır. Ancak, on altı yaşından küçük olanların sendika genel kurullarında oy kullanmayacakları ayrıca belirtilmiştir.

İş veren sendikası üyeliği için ise, rüşt unumu hükümlere uyularak, lüzumlu addedilmiştir.

İşçi veya iş veren sendikası üyesi olmak için, Türk vatandaşı olmak, kanunen âmîr bir şart sayılmamış ve bu konu sendikaların tüzüklerine terk edilmiştir.

Bu maddeye göre, bir meslekî teşekkülün üst meslekî teşekküllere üye olması da tamamen ihtiyaridir.

Madde 6. — Üyelikten ayrılma :

Bu madde, işçi veya iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlarına tatbik olunur.

Ayrılma hakkı mutlak olmakla beraber, bu maddede, teşekkül tüzüklerine, ayrılan hakiki veya hükmi şahısların üyelik aidatını ayrılmadan itibaren altı ay müddetle ödemeye mecbur olacaklarına dair hükümler konmasına cevaz verilmiştir. Bu hüküm, üyelikte dış tesirlerin önlenmesi ile kuvvetli ve müstakar birlik, federasyon ve konfederasyonların teşekkülü bakımından zarurî sayılmıştır.

Bununla beraber, eski iş yerinin bulunduğu belediye veya köy sınırları dışında kalan başka bir işe nakleden veyahut eski işinin dâhil olduğu iş kolu ve onunla ilgili iş kollarının dışında başka bir işe aktaran işçi veya iş verenlere, bu gibi tüzük hükümlerinin tatbik edilemeyeceği de, âmîr bir hüküm olarak vaz' edilmiştir.

Yardımlaşma sandıklarına iştirakten doğan hakların devam ettirilmesi konusu, maddede ayrıca tanzim olunmuştur.

Madde 7 — İşçi sendikası üyeliğinin devam ettiği haller :

Bu madde, sadece, işçi sendikası üyesi işçilere tatbik olunacaktır.

Bu maddede, «Sendikaların faaliyet sahası» tâbiri, sendika tüzüğü de nazarı itibara alınarak yorumlanacaktır.

Madde 8. — Üyelikten çıkarma :

Bu madde, işçi veya iş veren sendikası, birliği, federasyon ve konfederasyonu üyelerine, mensub oldukları teşekkülden çıkartıldıkları takdirde, Genel Kurula başvurma hakkını vermektedir. Genel Kurul kararlarına karşı da iş mahkemesine itiraz hakkı tanınmıştır. Genel Kurulun çıkarma kararına karşı, çıkarılan üyeden gayri, bölge çalışma müdürlüğüne de iş mahkemesi nezdinde itiraz hakkı tanınmıştır. Bu hüküm, teşekküllerin üyeleri tarafından demokratik mürakebesinin müeyyideye raptedilmesi bakımından zarurî görülmüştür.

Madde 9. — Sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonların kuruluş şartları :

Bu maddede, işçi veya iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlarının faaliyet sahaları açıklanmıştır.

İşçi ve iş veren teşekküllerinin teşkilatlanmasında meslek tesanüdünün tesisi bakımından bâzı kıstaslar vaz'ında fayda görülmüştür.

Gerek işçi, gerek iş veren teşekkülleri bakımından en alt kademede ki ünite sendikadır. İşçi ve iş veren sendikalarının kurulmasında her hangi bir coğrafi tahdit vaz'edilmemiş olup, coğrafi tahditler vaz'etmek sendika tüzüklerine bırakılmıştır.

Sendikalar, bir iş yerini, bir iş kolunu veya birbiriyle ilgili iş kollarını faaliyet sahalarının şümülü içine alabilirler. Sendikalar, belirli bir iş yeri, mahal, bölge veya Türkiye çapında kurulabilirler.

Bir iş kolunun muhtevasının tâyin ve tesbiti için iki ayrı kıstas düşünülebilir :

Birinci kıstas meslekî ihtisastır. Bu kıstasa göre, meselâ inşaat işlerinde çalışan marangozlarla kömür sanayiinde çalışan marangozların, marangozluk ihtisası dolayısıyla bir «Marangozlar Sendikası» içerisinde bir araya gelmeleri mümkün olacaktır.

Ancak, öte yandan, bir kömür madeninde bir kömür madencisi ile birlikte çalışan marangoz ve elektrikçinin de o kömür madencisi ile aynı iş yerinde çalışmaktan mütevellit müşterek meslekî menfaatleri olduğu şüphesizdir. Pek tabiidir ki, muhtelif kömür madenlerinde çalışan değişik ihtisastaki işçilerin de çalıştıkları iş yerlerinin kömür madenciligi iş koluna mensup bulunmasından doğan müşterek menfaatleri vardır.

Yine pek tabiidir ki, kömür madenlerinde ve krom madenlerinde çalışan muhtelif ihtisastaki işçilerin de kömür madenciligi iş kolu ile krom madenciligi iş koluna müşterek olan «madencilik» gibi daha geniş bir vasıf dolayısıyla, müşterek meslekî menfaatleri vardır. Binaenaleyh, ikinci kıstas olarak da, iş yeri ve iş yerlerinin mahiyeti ortaya çıkmaktadır. Bu kıstasa göre, aynı iş yerinde veya mahiyetleri icabı birbirinden farksız olan iş yerlerinde çalışanlar da aynı iş koluna dâhil sayılmalıdır. Ayrıca, yine yukardaki misal, birbirinden farklı iş yerinin, yine mahiyetleri icabı, birbiriyle ilgili olabileceklerini göstermektedir.

Bu mülâhazalara binaen, birinci kıstas nazarı itibara alınarak, birbiriyle hiç ilgisi olmayan muhtelif iş yerlerinde çalışan, birbiriyle ilgili ihtisaslara mensup kimselerin bir araya gelebileceklerini göstermek maksadiyle, bu maddenin 1 nci bendinde, «işçi sendikaları aynı iş koluna veya birbiriyle ilgili iş kollarına mensup işçileri içine alır» ibaresi kullanılmıştır. Bu suretle, birbiriyle ilgisiz iş yerlerinde çalışanlar bile, meselâ, elektrikçilerin bir «elektrikçiler Sendikası» kurması imkân tanındığı gibi, elektrikçilerle, meselâ, radyo teknisyenlerinin bir araya gelerek birbiriyle ilgisiz iş yerlerinde çalışanlar bile, bir «Elektrik ve Radyo Teknisyenleri Sendikası» kurmaları imkân tanınmış olmaktadır.

Aynı bentteki, «işçi sendikaları, aynı iş yerinde veya aynı iş kolundaki iş yerlerinde çalışan işçileri veyahut birbiriyle ilgili iş kollarındaki iş yerlerinde çalışan işçileri içine alır» ibaresinden maksat da, yukarda izah edilen, iş yerinin mahiyetine mütaallik ikinci kıstas nazarı itibara alınarak, değişik meslekî ihtisas sahibi işçilerin iş yerinin mahiyeti dolayısıyla bir araya gelebileceklerini ifade etmektedir. Bu kıstasın tatbiki bakımından nazarı itibara alınacak hususlar, bu gibi farklı ihtisas dallarına mensup işçilerin, aynı iş yerinde veya aynı iş kolundaki iş yerlerinde veyahut birbiriyle ilgili iş kollarındaki iş yerlerinde çalışmalarından ibarettir.

Ancak, aynı iş koluna veya birbiriyle ilgili iş kollarından her hangi birine dâhil olmayan muhtelif iş yerlerinde çalışan ve birbiriyle ilgili olmayan meslekî ihtisas dallarına mensup işçiler arasında sendika kurulmasına cevaz verilmemiştir.

İş verenlerin sendika kurmaları bakımından da, mütenazır hükümler sevk edilmiştir. Diğer taraftan, birbiriyle ilgili muhtelif iş kollarının, belirli bir mahal veya bölge içerisinde müşterek mahallî menfaatleri bulunduğu nazarı itibara alınarak, mahal veya bölge bakımından, işçi veya iş veren sendikası birliklerinin tesisine cevaz verilmiştir. Belirli bir mahal veya bölge esasına göre birlik kurmak için, iki sendikanın bir araya gelmesi kâfi görülmüştür. Bu hüküm, birliklerin her yerde kolaylıkla kurulabilmesini sağlamak maksadına mâtuftur; bu sendikaların, aynı iş kolu-

na veya birbiriyle ilgili iş kollarına mensubolması caiz olduğu gibi, olmaması da câizdir. Fonksiyonlarının mahiyeti, Türkiye çapında birlik derpiş edilmesine mânidir.

Bunlardan başka, aynı iş kolu ve onunla ilgili iş kollarına dâhil sendikaların müşterek menfaatlerinin korunması için, bölge mefhumuna değil, fakat, iş kolu mefhumuna dayanan bir üst teşekkül daha derpiş edilmiştir. Bu da federasyondur. İşçi veya iş veren federasyonlarının kurulmasında da hiçbir coğrafi tahdit yoktur. Federasyonlar, belirli bir mahal, bölge veya Türkiye çapında olabilirler; coğrafi tahdit vaz'i kendi tüzüklerine terk edilmiştir.

Nihayet, hangi iş koluna veya hangi bölgeye mensubolurlarsa olsunlar, bütün işçi veya iş veren teşekküllerinin müşterek genel menfaatlerini korumak maksadiyle en üst teşekkül olan konfederasyonlar derpiş edilmiştir. Sendikalar, birlik veya federasyon üyesi olabildikleri halde, doğrudan doğruya konfederasyon üyesi olamazlar. Konfederasyon üyeleri, ancak birlik veya federasyonlar olabilir. Konfederasyonların faaliyeti de coğrafi bakımdan her hangi bir tahdide tabi tutulmamış ve bu yolda tahdit vaz'i kendi tüzüklerine bırakılmıştır.

Meslekî menfaatlerin korunması ve meslekî menfaatler korunurken başvurulacak yollarda memleketin genel iktisadi ve içtimai menfaatlerinin en iyi ve en geniş bir şekilde nazarı itibara alınabilmesi için ve nihayet, sendikacılık hareketi içinde aşırı parçalanmayı önlemek maksadiyle, federasyonların ve konfederasyonların kurulmasında muayyen sayı kıstasları konmuştur.

Maddede, muayyen bir iş yerinde, muayyen bir iş kolunda veya birbiriyle ilgili iş kollarında, birlik, federasyon ve konfederasyonlar için yukarıda izah edilen sayı kıstaslarının müsaadesi nisbetinde, mütaaddit işçi ve iş veren teşekküllü kurulmasına cevaz verilmesi de, meslekî teşekküllerin her hangi bir baskı vasıtası olmaması ve aralarında faydalı bir rekabete girişebilmeleri bakımından zaruri telâkki edilmiştir.

İş kolu mefhumu ile bir iş koluyla ilgili iş kollarının tarif ve tesbitindeki güçlükler nazarı itibara alınarak, meslekî teşekküllerin kuruluşunda her hangi bir zorlukla karşılaşılmasını ve bu konuda değişik içtihat kararlarının zuhurunu önlemek maksadiyle, bu tariflerin yapılması Nizamnameye bırakılmıştır. Bu nizamnamenin hazırlanmasında icramın tarafgirane görülebilecek her hangi bir hareketini önlemek için de, (Esasen, Anayasamıza göre mevcudolan, nizamnamelerin yapılmasında Devlet Şûrasının mütalâasının alınması mecburiyetinin yanısıra) hazırlık çalışmaları esnasında üniversitelerin, işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlarının ve hususi kanunlarla kurulmuş meslekî teşekküllerin istişari mütalâalarının alınması mecburiyeti de vaz'edilmiştir. Nizamnamenin değiştirilmesi de aynı usule tabi tutulmuştur.

Diğer yandan, bu nizamnamede unutulmuş olabilecek veyahut her hangi bir şekilde tarif ve tesbite müsaidolinmayan iş kollarının mensuplarının, bu kanun teklifinin verdiği bütün imkânları kullanarak meslekî teşekküller kurabilmelerini sağlamak maksadiyle, genel hizmet kolu mefhumu derpiş edilmiştir. Bu gibi kimseler, kendi aralarında meslekî teşekkül kurabilecekleri gibi, bu iş kolu diğer her hangi bir iş kolu ile ilgili sayılacağından bu kimseler, istedikleri takdirde, tüzüklerinin verdiği imkân nisbetinde mevcut sendikalara üye olabileceklerdir.

Madde 10. — Milletlerarası teşekküllere katılma :

Milletlerarası teşekküllere katılma, işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonları için serbest bırakılmış ve bu hususta Cemiyetler Kanunu ile vaz'edilmiş olan idari izin sistemi kaldırılmıştır.

Bununla beraber, bâzı yabancu emeller uğruna çalıştırılan ideolojilerin sızma faaliyetlerini önlemenin, Atatürk milliyetçiliği esasma müstenit cemiyetimizin yüksek menfaatleri ve âmme nizamı icapları bakımından zaruri olduğu da aşikârdır. Bu maksatla, bir adli murakabe sistemi tesis edilmiştir. Adliye Bakanlığının talebi üzerine, Yargıtay Ceza Dairesi kararı ile, bir Milletlerarası İşçi veya İş Veren Teşekkülü, 9 Temmuz 1961 tarihli ve 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 19 ncu maddesinin son fıkrasına veya 57 nci maddesinin 1 nci fıkrasına aykırı faaliyet sarf eden bir teşekkül olarak ilân edilirse, bu kararın kesinleşmesinden sonra bu milletlerarası teşekküle ilti-

hak yasak edilmiştir. Ceza Dairesinin kararına karşı Ceza Daireleri Umumi Heyetine itirazda bulunulabilmesi derpiş edilmiştir. Ceza Daireleri Umumi Heyetinin kararını duruşma neticesinde vereceği tasrih olunmuştur. Bu kararın kesinleşmesinden onbeş gün içinde, bu gibi milletlerarası teşekküllere katılmış olan işçi veya iş veren teşekkülleri, bahse konu milletlerarası teşekkülden çekilmek zorundadırlar. Bu müddet içinde çekilen teşekküller kapatılamıyacağı gibi, bunların men-suplarına karşı her hangi bir cezai takibatta bulunulamaz.

Yeni Anayasamızın 19 ncu maddesinin son fıkrası aşağıdadır :

«Kimse, Devletin sosyal, iktisadi, siyasi veya hukukî temel düzenini, kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi veya şahsî çıkar veya nüfuz sağlama amacıyla, her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz. Bu yasak dışına çıkan veya başkasını bu yolda kışkırtanlar kanuna göre cezalandırılır; dernekler, yetkili mahkemece ve siyasi partiler, Anayasa Mahkemesince temelli kapatılır.»

Yeni Anayasamızın 57 nci maddesinin 1 nci fıkrası da şudur :

«Siyasi partilerin tüzükleri, programları ve faaliyetleri, insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmezliği temel hükmüne uygun olmak zorundadır. Bunlara uymayan partiler temelli kapatılır.»

Bu hükümler, hem idari izin sistemi gibi, de demokratik gelişmemizin bugünkü safhasında yeri olmayan bir sistemi ortadan kaldırmakta; hem yabancı menşeli zararlı faaliyetlere karşı kesin kıstaslar içinde kalarak kâfi teminat getirmekte; hem de işçi ve iş veren teşekküllerini kapatma veya ceza tehdidi altında kalarak, milletlerarası teşekküllere katılmamak durumundan tamamen kurtarmaktadır.

Bu maddede, bu yeni adlî sistemle ilgili bütün usulî kaideler de vaz'edilmiş bulunmaktadır.

Madde 11. — Kuruculuk :

İşçi veya iş veren sendikası kurucusu olabilmek ve sendika, birlik, federasyon ve konfederasyon yönetim ve haysiyet kurullarında, idare, temsil ve denetleme ile ilgili sair işlerde görev alabilmek için, 4 ncu maddede üyelikle ilgili olarak aranan şartlara ilâveten aşağıdaki şartlar aranmaktadır : Rüşet, medenî haklardan mahrum olmamak ve Türk vatandaşı olmak.

Türkiye'de kurulacak birlik, federasyon ve konfederasyonları tesis edecek ve bunlara ihtihak edecek hükmi şahısların da Türk teşekkülleri olmaları gerekmektedir.

Madde 12. — Kuruluş :

İşçi ve iş veren teşekküllerinin, tüzüklerinin yetkili resmî makama tevdiyle birlikte hükmi şahsiyet iktisap edebilecekleri bilhassa belirtilmiştir. Gerekli vesikaların tevdi edileceği makam olarak, esas itibariyle, Bölge Çalışma müdürlükleri gösterilmiştir. Vesikaların tevdiinin, icabında, taahhütlü mektupla veya noter vasıtasıyla yapılmasına mâni bir hükmün mevzuatımızda esasen mevcudolmadığı bu vesile ile kaydolunur.

Milletlerarası işçi veya iş veren teşekküllerine katılma ve çekilme kararlarından, 10 ncu madde gereğince, doğrudan doğruya Çalışma Bakanlığına bilgi verilir.

Memleketimizde kurulacak olan Milletlerarası İşçi ve İş Veren teşekkülleri dernek mahiyetinde olup, bunlar da Cemiyetler Kanunu hükümlerine tabi olacaklardır. Merkezi haricte bulunan bu gibi milletlerarası teşekküllerin memleketimizde açacakları şubeler de dernek mahiyetinde olup, bunlar da Cemiyetler Kanunu hükümlerine tabi olacaklardır.

Memleketimizde munhasıran Türkler tarafından kuruldukları takdirde, bu gibi milletlerarası teşekküllerle milletlerarası teşekküllerin şubelerinin tesisinde, bugünkü Cemiyetler Kanununun 10 ncu maddesindeki idari izin sisteminin ilgası, Cemiyetler Kanununun değiştirilmesi konusu ele alındığında ayrıca düşünülecek hususlardandır.

İşbu kanun teklifi anlamında milletlerarası teşekkülden maksat, devletler hukuku hükmi şahsı olmayan teşekküllerdir.

Madde 13. — Nisap, katılma ve çekilme :

Bu madde, 5018 sayılı Kanunun yukarıda izah edilmiş olan mahzurunun ortadan kaldırmaktadır. Maddede, işçi veya iş veren birlik, federasyon ve konfederasyonlarına katılma kararlarının verilebilmesi için Genel Kurul toplantı nisabına göre toplanan Genel Kurul üyelerinin yarısından fazlasının müspet oyu aranmaktadır. Buna mukabil, bu teşekküllerden çekilmek için, çekilmek isteyen teşekkülün genel kurulunun toplantı nisabına göre toplanan üyelerin üçte ikisinin müspet oyu aranmıştır.

Toplantı nisabı olarak, genel kurul üyelerinin mutlak çoğunluğuna tekabül eden aded tesbit edilmiştir. İkinci toplantı için ise, toplantı nisabı aranmamıştır.

Muhlif sendikalara üye olmak caiz olduğu gibi, muhelif birlik, federasyon ve konfederasyonlara üye olmak da caizdir; bu hususun tanzimî teşekkül tüzüklerine bırakılmıştır.

Milletlerarası işçi ve iş veren teşekküllerine katılma ve oradan çekilme kararları için ise, genel kurulun toplantı nisabına göre toplanan üyelerinin üçte ikisinin müspet oyu aranmıştır.

Katılma ve çekilme kararlarının alınışı arasında bu tefriki yapmaktan maksat, birlik, federasyon ve konfederasyonların istikrarını temin etmektir. Milletlerarası teşekküller bakımından ise, meselenin mahiyetinin, bu maddede vaz'olunan esasları gerektirdiği düşünülmüştür.

Bu madde vesilesiyle, işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlarının şubeler halinde teşkilatlanmalarının caiz olduğu da belirtilir.

Maddenin 6 nci bendinde meslekî teşekküllerin aralarında birleşmelerini kolaylaştırıcı hükümler sevk edilmiştir.

Madde 14. — Meslekî teşekküllerin faaliyetleri :

Bu madde, gerek işçi, gerek iş veren sendikaları, birlikleri, federasyonları ve konfederasyonları için caizdir.

Madde, sendikacılığın mahiyetine uygun her hangi bir faaliyetin sarahaten tadadedilmediği gerekçesiyle menedilmesini önlüyecek şekilde geniş ifadelerle yazılmıştır.

5018 sayılı Kanuna nazaran maddenin tarzı tahriri ıslah edilmiş ve bilhassa, grev ve lokavt yetkisi ilâve edilmiştir. Bu itibarla, kolektif iş mukavelesi, grev ve lokavt hakkında ayrı bir kanunun bir an önce ısladında katî zaruret vardır.

1 nci bendin (e) fıkrasında, işçi ve iş veren teşekküllerinin, kolektif iş mukaveleleri ve meslekin müşterek menfaatlerinden doğan hususlarda dâva ve husumete ehil olabilmeleri esası; sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonları alelâde derneklerden ayıran başlıca vasıflardan biri olarak, eskisinden daha açık tarzda kaleme alınmıştır. Bu suretle, bir meslekî teşekkülün üyesi olsun, olmasın, meslekin mensubu her hangi bir fert lehinde, meslekin müşterek menfaatleri ile her hangi bir menfaat alâkasının mevcudiyeti halinde, meslekî teşekküle, her nevi kaza mercilerinde dâva açmak imkânı tanınmaktadır.

Maddede diğer önemli bir husus, aynı bendin (i) fıkrasında, işçi ve iş veren teşekküllerine, kültürel faaliyetleri meyanda, reel verimliliği artıracak ve millî tasarruf ve yatırımın inkişafına hizmet edecek bilgileri vermeye çalışmak fonksiyonunun tanınmasıdır. Gelişmemiş memleketlerin kalkınması bakımından, işçi ve iş veren teşekküllerinin, kalkınma plânlarına başarısına hizmet etmeleri zarureti vardır. Bu sahadaki terbiyevî fonksiyonlarının mevcudiyeti, işçi ve iş veren teşekküllerine bir istikamet gösterilmesi mânasına gelir. Bu fonksiyonun ifa edilip edilmediği yolundaki takdir, bittabi, bizzat işçi ve iş veren teşekküllerinin kendilerine aittir. Türk işçisinin bu olgunluk seviyesine eriştiğinin en büyük delili, kıymetli bir, sendika lideri zümresinin şimdiden meydana çıkabilmiş olmasıdır.

Aynı bendin (1) nci fıkrası, işçi ve iş veren teşekküllerine, her nevi ilmi, meslekî ve siyasi araştırma, inceleme, yayım ve propaganda faaliyetlerinde bulunmak imkânını vermektedir.

İşçi ve iş veren teşekkülleri, bu madde ile kendilerine yapmak imkânı verilen faaliyetlerin hepsini tüzüklerine ithal etmek zorunda değildirler. Bu bakımdan, tek mecburiyet, işçi teşekkülleri için bahis konusu olup, bu teşekküller, gelirlerinin asgari yüzde beşini kültürel faaliyet-

lere sarf etmek zorunda bırakılmakla, kültürel faaliyette bulunmak mecburiyeti de kendilerine yükletilmiş olmaktadır.

Madde 15. — İş yeri temsilcilikleri ve yönetim kurulu üyeleri :

Bu madde ile, İş Kanununa göre mevcut işçi iş yeri temsilcilikleri müessesesi kaldırılmış doğıldır. Bu maddeye göre, bir iş yerindeki işçilerin yarısından fazlasının üyesi bulunduğu muayyen bir sendikanın veya bir arada hareket eden muhtelif sendikaların temsilcilerinin otomatik olarak işçi iş yeri temsilcisi addedilecekleri esası vaz'edilmiştir. Sendikalar aralarında anlaşamadıkları takdirde seçim yapılacaktır.

Aynı madde ile, İş Kanunu ile iş yeri temsilcilerine iş veren tarafından işten çıkarılmaları halinde tanınmış olan hak ve teminat, sendika iş yeri temsilcileri ile işçi sendikası, birliği, federasyonu ve konfederasyonu yönetim kurulu üyelerine ve bu meyanda, başkanlarına aynen tanınmıştır. Ezeümle İş Kanununun muaddel 78 nci maddesinin (B) fıkrası gereğince, bu şahıslar iş veren tarafından işten çıkarılmalarına karşı itirazda bulunurlar ve başvurulacak uzlaştırma ve tahkim prosedürleri sonucunda İl Hakem Kurulu işten çıkarılmayıacaklarına karar verirse, uyuşmazlık tarihinden başlamak üzere ve iş gördürülmemiş olsa bile, bu şahısların ücreti ve sair bütün hakları iş veren tarafından ödenir.

Madde 16. — Ticari faaliyet yasağı :

Sendika hukukunun ana prensiplerinden birini vaz'eden bu madde, işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlarına tatbik olunur.

Madde 17. — Mütat dinî merasim için yardım :

Yeni Anayasamızın 19 ncu maddesinin son fıkrası ile bugünkü muaddel Cemiyetler Kanununun 9 ncu maddesinin (B) bendi, din istismar ettiği yapan işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonların kapatılacağını bildirmektedir. Gerçekten, dinî mukaddesatın, meslekî anlaşmazlıklara alet edilmemesindeki zaruret aşikârdır.

Bu madde ise, evlenme, doğum ve ölüm hallerinde mütadolan dinî merasimin icrası için işçi veya iş veren sendikalarının kendi üyelerine maddî yardımda bulunmalarının bu hükme dâhil olarak yorumlanmamasını teminen sevk edilmiştir.

Madde 18. — Siyasi faaliyetlerde bulunma :

14 ncu madde vesilesiyle, işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlarının siyasi faaliyette bulunabilecekleri izah edilmiştir.

Bununla beraber, bu meslekî teşekküllerin, siyasi faaliyetlerinin üzerinde meslekî vasıflarını muhafaza edebilmelerinin de büyük önemi vardır. Bu teşekküller, siyasi parti ve siyasi kanaat farkı gözetmeksizin üyelerinin meslekî menfaatlerini korumak mevkindedirler. Bunu yaparken, şu veya bu partiyi, şu veya bu adayı desteklemek kendi takdirlerine bırakılmıştır. Fakat, siyasetle iştigallerinin, meslekî teşekkül vasfını gölgelemesine veyahut üyeleri arasında siyasi kanaatlerine göre fark gözetmelerine müncer olacak bir şekil almama da müsaade etmemek gerekir. Bu maksatla, bu teşekküllerin girişebilecekleri siyasi faaliyetler bu maddede tahdidî olarak tadadedilmiştir. İşçi ve iş veren teşekkülleri, teşriî meclisler, belediye il genel meclisi, muhtar ve ihtiyar heyeti seçimlerinde aday gösteremezler; siyasi partilerle ve onlara bağlı teşekküllerle organik bağ kuramaz, onlara maddî yardımda bulunamaz ve onlardan maddî yardım kabul edemezler. Bundan başka muayyen bir siyasi partiye oy verilmesi veya verilmemesi için tavsiye yetkisi sadece konfederasyonlara tanınmış; ancak bu tavsiyelere uymayan üyelerine karşı disiplin takibatında bulunamaları ve üyeleri arasında siyasi kanaat bakımından fark gözetmemeleri, ezeümle, üyelik vasfının iktisabını siyasi partilere veya bunlardan birine üye olup olmamak şartına bağhyamamaları teminat altına alınmıştır; işçi ve iş veren teşekküllerinde görev almak bakımından da aynı hüküm sevk edilmiştir. Demokratik memleketlerde hür sendikaların haiz oldukları siyasi faaliyette bulunabilme hakkının konfederasyonlara kullanılmasının, meslekî teşekküller içerisinde aşırı derecede siyasi hizipleşmelere ve mücadelelere yol açmaması için, yukarıda bahse konu tavsiye yetkisinin ancak genel kurul tarafından kullanılabilceği ve tavsiyelerin üete iki çoğunlukla verilebileceği esasî âmir hüküm olarak vaz'edilmiştir.

Bu maddeye göre, maddede tadadedilen yasak siyasi faaliyetleri yapan teşekküller kapatılmaz; sadece yetkili mahkeme kararı ile altı ayı geçmemek üzere faaliyetten men edilir.

Madde 19. — İşçi ve iş veren münasebetleri :

Bu madde, sendikacılık ahlâkının ana esaslarından birini mevzuatımıza ithal maksadiyle sevk edilmiştir. Madde, işçi sendikacılığı hareketinin iş verenlerin nüfuzu altına girmesini önlemek gayesini gütmektedir. Bu maddeye göre, muayyen bir iş yerinde işçi, diğer bir iş yerinde ise iş veren sıfatını taşıyan kimselerin işçi sendikalarına üye olmaları da yasaktır.

5018 sayılı Kanuna bâzı maddeler ilâve eden 7286 sayılı Kanunun bu bakımdan getirdiği cezai müeyyideler, bilhassa, iş verenin işçi teşekküllerine malî yardımda bulunması şıkkında kifayetsiz görülmüştür. Bundan başka, iş verenin işçi teşekküllerine (ve müteakiben müdahale fiilinin suç teşkil edebilmesi için, bizatihi müdahalenin vukuunun kâfi görülmemesi ve suçun tekevvünü için Çalışma Bakanlığının müdahalenin durdurulması hususunda bir ihtarda bulunmasına lüzum gösterilmesi, netice itibariyle, bu Bakanlığın müdahalenin vukubulup bulmadığı konusunda mutlak bir takdir yetkisine sahip kılınması mânasına gelmektedir ki, bu da yerinde görülmemiştir. Bu kanun teklifi, bu eksiklik ve aksaklıkları da gidermektedir.

Maddenin 1 nci bendinde iş veren teşekkülünden maksat, bu kanun teklifine, Cemiyetler Kanununa ve hususi kanunlara göre kurulmuş teşekküller olup 5373 sayılı Kanuna veya yeni çıkacak Esnaf ve küçük sanatkârlar Kanununa göre kurulan teşekküller, esnaflığın özel durumu dolayısıyla bu madde hükümlerine sadece malî yardım yasağı bakımından tabi tutulmuşlar ve diğer yasakların dışında bırakılmışlardır.

Madde 20. — Fesih halinde malların devri :

Bu maddenin sevk gayelerinden biri 19 ncu madde vesilesiyle izah edilmiştir. Diğer bir gaye de, işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlarının istikrarını sağlamaktır.

Madde 21. — İşçi sendikası üyeliğinin teminatı :

Bu madde de, sendika hukukunun ana esaslarından birini kanunlaştırmak gayesini gütmektedir.

Madde 22. — İşçi teşekkülü idareciliğinin teminatı :

Bu maddeden maksat, işçi sendikası, birliği, federasyonu ve konfederasyonu idarecilerinin, bu vazifelerinden her hangi bir şekilde ayrılmaları takdirinde, işsiz kalmak endişesine düşmemelerini, kâfi derecede uzun bir müddet için sağlamaktır. Bu suretle, seçkin bir işçi sendika lideri zümresinin genişlemesi mümkün kılınacaktır.

Bu madde, hususi hukuk mukavelelerine istinaden istihdam edilenlerden gayrisına, ezeümle, memurlara tatbik edilmeyecektir.

Madde 23. — Meslekî teşekküllerin sağladığı haklardan istifade :

Bu maddenin sevkinden maksat, bilhassa işçilerin kuvvetli teşekküller halinde toplanmalarını sağlamaktır. Bu madde, işçi ve iş veren sendikası, birliği, federasyonu ve konfederasyonları için caridir.

Madde 24. — Mamelek ve gelirler :

Bu madde, işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonları için caridir.

Maddenin 2 nci bendinde, âmme sektörüne dâhil bileümle idare, teşekkül, müessese ve bankaların hangileri olduğu tesbit edilmiş ve ayrıca, hususi kanunlarla kurulmuş olup âmme hizmeti gören meslekî teşekküller de bu meyanda mütalâa edilmiştir. Bu meslekî teşekküller, halen 3950, 5590, 6023, 6207, 6235 ve 6964 sayılı kanunlara tabi Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Ticaret Borsaları, Ticaret ve Sanayi Odaları; Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği ve Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ile Ziraat Odaları, Barolar ve Tabip Odalarıdır. Buna mümasil odalar kuruldukça, bu madde hükmüne tabi tutulmaları gerekecektir. Bu maddeye göre, bütün bu idare, teşekkül ve müesseselerin işçi ve iş veren sendikalarına, birliklerine, federasyonlarına ve konfederasyonlarına malî yardımda bulunmaları yasak edilmiştir. Bu suretle, işçi ve iş veren teşekkülleri, âmme hizmeti görürken tamamen tarafsız kal-

mak durumunda olan teşekküllerden ve siyasi iktidarın nüfuzundan müstakil kılınmak istenmiştir.

Madde 24. — Aıdat :

Bu madde ile, işçi sendikalarının gelişmesi ve kuvvetlenmesi bakımından çok önemli telâkkî edildiği cihetle, sendika üyelerinin aıdatının iş veren tarafından kesilmesi esas kabul edilmiştir. Bu hüküm, mahiyet icabı, sadece işçi sendikaları için tatbik olunur; işçi birlik, federasyon ve konfederasyonları için tatbik olunmaz. Bu hüküm, memurlar için de tatbik olunur.

Ayrıca aıdat için kanuni plâfon tatbik edilmeyeceği de maddede tasrih olunmuştur.

Madde 26. — Mülk iktisabı :

Bu madde, işçi ve iş veren sendikası, birliği, federasyonu ve konfederasyonları için ceridir.

Bir mülkün, onu iktisabeden meslekî teşekkülün gayesine uygun olup olmadığı, kanun ve tüzük ahkâmına göre yetkili mahkemeye tesbit edilmelidir. Bugünkü Cemiyetler Kanununun 17 nci maddesinde bu hususu takdiri idareye bırakılmış olup bu hüküm tadile muhtaçtır. Ancak mahkeme kararıyledir ki, gaye dışı bulunan mülk paraya çevrilmelidir. Bu gibi mülkler vergi ve rüsumuna tabi olurlar.

14 ncu maddenin geniş ibarelerle yazılmış olmasının, işçi ve iş veren teşekküllerine mülk iktisabı bakımından çok ileri imkânlar verdiği de hassaten kaydolunur.

Madde 27. — Genel Kurul :

Madde 28. — Görevlilerin ücretleri :

Madde 29. — Mal beyanı :

Bu maddeler, işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlarının demokratik murakabesi bakımından zaruri görülen âmir hükümlerdir.

29 ncu maddede bahis konusu «teftiş ve tahkik yetkisini haiz diğer makam ve merciler» tâbirine, Cemiyetler Kanununun 28 nci maddesinde zikri geçen «mahallî Hükümet» makamları dâhil olup, bu tâbirin şümulüne işbu kanun teklifi ile tanzim olunan işçi ve iş veren meslekî teşekkülleri bakımından Çalışma Bakanlığı teşkilâtı da girer. Bundan başka, işçi ve iş veren teşekküllerinin organlarının da, denetleme için, denetçilerden ayrı olarak sair kurullar teşkil etmeye yetkileri olabileceği tabiidir.

İşbu kanun teklifinde, meslekî teşekküllerin Çalışma Bakanlığının teftişine tabi olduğu hususunda ayrı bir madde sevk edilmemiştir. Bu, meslekî teşekküllerin hiçbir suretle resmî makamların teftişine tabi olmayacakları mânasına alınmamıştır. Bu teftiş, Cemiyetler Kanununa göre yapılacaktır. Ancak, Cemiyetler Kanununu bu noktada tadil ederek, idarenin teftiş yetkisini kesin sınırlar içinde tarif etmek lâzımdır. İşçi meslekî teşekkülleri bakımından, halen mevcut şekliyle teftiş yetkisinin, memleketimizde; en iyi niyetli bir tarzda kullanılrsa bile, objektif olarak; psikolojik bakımdan bir baskı tesiri hâsıl ettiği, milletlerarası eksperlerin raporlarında da umumiyetle kabul edilmiş bir keyfiyettir.

Madde 30. — Kapatma ve faaliyetten men :

Bu madde, işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlarının kapatılmamalarını ve sadece, suç işleyen idareci ve üyelerinin tecziye edilmelerini gerektiren Anglo - Sakson doktrini prensibini vaz'etmektedir.

Bununla beraber, 10 ncu maddede zikredilen gerekçe ile, yeni Anayasamızın 19 ncu maddesinin son fıkrası ile 57 nci maddesinin 1 nci madde hükümlerine aykırı hareket eden meslekî teşekküllerin mahkeme kararı ile kapatılabileceği kabul edilmiştir.

İşbu maddede, meslekî teşekküllerin hangi sebeplerle geçici olarak faaliyetten menedilebileceği de tasrih edilmiştir. Bu hükümlere göre, sorgu yargıcı veya mahkeme, kapatılmayı veya faaliyetten men'i gerektiren fiillerin işlendiğine dair kuvvetli emarelerin mevcudiyeti halinde, savının talep üzerine faaliyetten men kararı verme yetkisini haizdirler. Bu hükme göre verilecek faaliyetten men kararlarının süresi altı ayı geçemez. Ayrıca, faaliyetten men kararının sorgu yargıcı tara-

ından verilmesi halinde, işin, kararın ilgiliye tebliğinden itibaren bir hafta zarfında mahkemeye sevkı mecburiyeti vaz'edilmiştir. Diğer faaliyetten men sebebi 18 nci maddede gösterilmiştir.

Bu maddeye göre, tüzüğü mahkemece kanuna aykırı bulunan meslekî teşekküller, mahkeme hükmünün kesinleşmesi ile faaliyetten men edilirler. Bu husustaki kararlar da duruşma neticesinde verilir. Bu sebepten dolayı verilecek faaliyetten men kararları müddet takyidinde tabi değildir. Ancak, bu sebepten dolayı faaliyetten men edilen teşekkül, tüzüğünü mahkeme kararına uyarak tadil edince tekrar faaliyetine başlayabilir. Bu kanun teklifinde zikredilmeyen sebepler dolayısıyla faaliyetten men veya kapatma kararı verilemez.

Faaliyetten men, hükmi şahsiyetin ortadan kalkması neticesini doğurmaz.

Madde 31. — Ceza hükümleri :

Bu maddede, dinî faaliyet, işçi sendikalizminin iş verenlerin nüfuzuna tabi olması, sendika üyeliğinin teninatı ve âmme sektörüne dâhil idare, teşekkül ve müesseselerle hususi kanunlarla kurulup âmme hizmeti gören meslekî teşekküllerin, işbu kanun teklifi anlamındaki işçi ve iş veren teşekküllerine malî yardımında bulunmaları hakkındaki yasaklara uymıyan kimselere verilecek cezalar gösterilmiştir.

7286 sayılı Kanunla vaz'edilen hafif para cezalarının yerini işbu kanun teklifinde ağır para cezaları almış ve bu cezaların üst sınırı da tasrih edilmiştir.

Diğer kanunlarda mevcut ceza hükümleri de mahfuzdur.

Madde 32. — Bu kanunun ve sair kanunların tatbiki :

Madde 33. — Yürürlüğe giriş :

Madde 34. — Kaldırılan mevzuat :

Madde 35. Kenar başlıklar :

Madde 36. — Kanunun yürütülmesi :

33 ncu maddede sevk edilmiş olan yürürlüğe giriş ve intibak müddetleri, her hangi bir aksaklığa meydan vermemek maksadıyla uzun tutulmuştur.

İşçi ve İş Veren Sendikaları kanunu tasarısı (1/382)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71/1950/271

24 . 1 . 1963

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Çalışma Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 19.. 1 . 1963 tarihinde kararlaştırılan «İşçi ve İş Veren Sendikaları kanunu tasarısı» ile gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

İsmet İnönü
Başbakan

İşçi ve İş Veren Sendikaları kanunu tasarısı

GEREKÇESİ

I

GENEL ESASLAR

Malûm olduğu üzere memleketimizde işçi ve iş veren sendikalarının kurulmasına izin veren 5018 sayılı Kanun 1947 yılında yani 15 sene evvel yürürlüğe girmiştir. Bu müddet zarfında İşçi ve İş Veren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Kanununun verdiği imkânlar ve çalışma hayatımızın kaydettiği inkişaf dairesinde mütevazi bir tempo ile inkişaf etmiş ve çalışma hayatımızda ve işçi ve iş veren münasebetleri mevzuunda kendilerine düşen fonksiyonu ifa etmişlerdir.

Ancak, bir taraftan bugünkü rejim ile girilen demokratik nizam, diğer taraftan 1954 yılında 5834 sayılı Kanunla kabul olunan teşkilâtlanma ve kolektif müzakere hakkındaki 98 sayılı Sözleşmede yer alan ana prensipler ve nihayet yeni Anayasamızın sendika kurma hakkındaki 46 nci maddesinde yer alan prensipler mer'î bulunan Sendikalar Kanununun bu esaslar dairesinde tadilini zaruri kılmıştır.

Esasen bu zaruret öteden beri belirmiş olduğu içindir ki, Kurucu Meclis zamanında da Çalışma Bakanlığı tarafından hazırlanan bir tasarı anılan Meclisin Çalışma Komisyonunda müzakere edilmekte iken bu Meclisin vazifeleri sona erdiğinden bu tasarı kanunlaşmamıştır.

Bu kere hazırlanan tasarıda mer'î kanunun tadilini mucip kılan ve öteden beri malûm bulunan sebeplerden başka yani Anayasamıza hâkim olan prensipler ve bilhassa girmek üzere bulunduğumuz toplu sözleşme ve grev ve lokavt nizamı içinde sendikaların fonksiyonları ve üzerlerine alacakları büyük sorumluluğun gerektirdiği hususlar ve yine zaman zaman işçi ve iş veren teşkilâtının bu konuda çeşitli yollardan umumi efkâra ve Bakanlığımıza intikal ettirdikleri dilekler de göz önünde tutulmuştur. Bu tasarıyı hazırlanması sırasında bir dernek olarak sendikaları da alâ-kadar eden Medenî Kanunla, Cemiyetler Kanununda yer alan ana hükümlerin de tasarıya aktarılmasına gayret edilmiştir.

Tasarıda yer alan değişikliklerin ve getirilen yeniliklerin her biri hakkındaki açıklamalar ise, aşağıda her madde için yazılan gerekçelerde açıklanmıştır.

İşçi niteliğini taşımayan memur ve müstahdemler için Anayasamızın 46 nci maddesinin 2 nci bendinde tanınan sendika kurmak hakkının ise, bu sendikaların haiz olmaları gereken özellikler ve

bu kimselerin tamamen ayrı olan hukuki durumları göz önünde tutularak ayrı bir kanunla düzenlenmesi uygun görüldüğünden tasarıda bu sendikalar hakkında hüküm sevk edilmemiştir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. — Bu maddede sendika öteden beri malûm olan fonksiyon ve özellikleriyle tarif edilmiştir. Sendikaların memleketimizde geçirdiği onbeş senelik tecrübeler ve halen kurulu olan sendikaların kuruluş yön ve alanları ve ileride iş kolu veya iş yeri esasına göre düzenlenecek kolektif sözleşmelerde sendikalara «Toplu Sözleşme ve Grev ve Lokavt tasarısında» tanınan yetkiler göz önünde tutularak «iş kolu», «ilgili iş kolu» ve «iş yeri» esasları bu tasarıda da muhafaza edilmiştir.

Ayrıca Anayasamızın onikinci maddesine hâkim olan ana prensiplere tasarınn birinci maddesinin son bendinde de yer verilmeğe suretiyle sendikaların da aynı esaslara sadık kalmaları sağlanmıştır.

Madde 2. — Sendikaların fonksiyon ve faaliyetlerini daha etkili bir hale getirmek düşüncesiyle üst teşekküller halinde birleşmeleri gerek memleketimizde ve gerek diğer memleketlerde kökleşmiş bir yoldur. Esasen dernek kurma hakkının tabîi bir sonucu olan bu üst teşekküllere tasarıda da yer verilmiş ve bu kuruluşların da sendikaların tabîi oldukları hükümlere bağlı kalacağı açıklanmıştır.

Madde 3. — İşçi ve iş verenin tarifi, üyelik şartları :

Bu kanuna göre kurulacak sendikaları Anayasamızın 46 ncı maddesinin ikinci bendinde sözü geçen işçi niteliğini taşımayan kamu hizmeti görevlerinin kuracakları sendikadan tefrik gâyesiyle tasarıda bu kanuna göre kurulacak sendikalara üye olabilecek işçi ve iş verenin tarifinin yapılması uygun görülmüş ve sendikacılık vasfının kalkınması ancak bu sıfatların devamlı şekilde kalkınmasına bağlanmıştır. Bu itibarla bir kere işçi vasfını ihraz edip bir sendikaya giren işçi sonradan memurluk veya iş verenlik gibi işçilik ile birleşmiyen bir vasf ihraz etmedikçe sendika üyeliğini kaybetmeyecektir. Bilhassa seçinle kazanılan çeşitli meclis veya encümen âzâlıkları veya muayyen veya gayrimuayyen bir süre için işçi olarak çalışmamak gibi durumlar sendika üyeliğine mâni olamayacaktır. İş verenler için de durum aynıdır. Maddenin ikinci ve yedinci bentleri bu hususu karşılamaktadır.

Maddenin dördüncü bendinde bilhassa son zamanlarda modern işletmecilikte yer alan «işçiyi sermayeye ortak etme» usulünün sendika üyeliği hakkını zedelememesi sağlanmıştır.

Maddenin beş ve altıncı bentlerinde ise askerî şahıslar hakkında muhtelif kanunlarda ve tatbikatta karşılaşılan tereddütlere bir vuzuh verilmiştir.

Maddenin son bendinde işveren vekillerinin iş hayatında da daha ziyade bir iş veren gibi hareket etmeleri ve onların yetki ve sorumluluklarını kendi üzerlerinde topladıkları düşünülerek bunların da iş veren sendikalarına girmeleri uygun görülmüştür.

Madde 4. — Malûm olduğu üzere meriyette bulunan 5018 sayılı Kanununun 4 ncü maddesinde sendikaların yapabileceği hususlar sayılmıştır. Halbuki bunlar tüzel kişi olarak tüzel kuruluşların bütün hak ve yetkilerine esas itibarıyla sahiptirler. Ancak, bunların özellikleri ile bağdaşmayacak faaliyetlerinin kanunda gösterilmesi ve bunun dışında serbest bırakılması gerekir. Bu bakımdan tasarınn 4 ncü maddesinde aynı yol izlenmiş ve bu arada hangi çeşit ticari muamelelerde bulunabilecekleri hususu ayrıca tadad olunmuştur.

Maddenin her fıkrasında konular bir bir ve açıkça zikredilmiştir.

Gayet tabîidir ki, tüzel kişi olarak bu faaliyetlerin yasak edilmesi, üyelerin fert ve vatandaş olarak sendika tüzel kişiliği dışında aynı konularda haiz olduğu hak ve yetkilerini hiçbir suretle kısıtlanmış sayılamaz. Bugünkü tatbikatımızda da bu konuda her hangi bir tereddüt bahis konusu değildir. Aynı maddede sendikaların gelirlerini esas gaye ve maksatlarına tahsis

etmeleri ve gerek tüzük ve gerek bütçelerinde sarf mahallerini gösterirken bu prensibe sadık kalmaları için son fıkradaki hüküm sevk edilmiştir. Aynı prensip sendikaların mallarının tasfiyesinde de kabul edilmiştir.

Madde 5. — İşçi ve iş veren teşkilâtının uluslararası dayanışma esasları çerçevesinde gerek tüzel kişi olarak kendilerine ve gerek üyelerine ve nihayet çeşitli kanallardan memleket ve kültürüne sağlayabilecekleri faydalar göz önünde tutularak sendikaların milletlerarası teşekküllere katılması konusunda Cemiyetler Kanununda mevcut idari izin (Bakalar Kurulu) kararı usulü kaldırılmıştır.

Bu suretle mensubu bulunduğumuz hür ve demokratik memleketler camiasının kabul ettiği insan hak ve hürriyetleri prensiplerine sadık milletlerarası teşekküllere katılma, tam bir serbestî içinde, önceden bir izne tabi kılınmamıştır.

Şu kadar ki, sendikalarımızın hüsnüniyetle alacakları bu kararlarda dış haberleşme imkânlarına kâfi derecede sahibolmamaları veya bazı uluslararası teşekküllerin zamanla kuruluş gaye ve hedeflerinden uzaklaşabilecekleri göz önünde tutularak idareye bir kontrol ve murakabe hakkının tanınması da memleketin yüksek menfaatleri bakımından uygun görülmüştür.

Memleketin sevk ve idaresinin ve umumi siyasetinin yürütülmesinden sorumlu olan Bakanlar Kurulu bu idari yetkinin kullanılması bakımından bu konuda karar vermeye yetkili merci olarak kabul edilmiştir.

Anayasa ve kanunlara sadık bir düzen içinde Bakanlar Kurulunun, bu yetkiyi, uluslararası teşekküllerde aranan vasıflar ve kanun çerçevesinde kullanması esastır. Bakanlar Kurulunun bu anlayış ve esaslara aykırı olarak tezahür edecek kararı Anayasamızın 114 nci maddesiyle idari kaza sisteminin murakabesi altında bulunmaktadır. Bu murakabenin sendika hukuku bakımından yeter bir teminat olacağı düşünülmüştür.

Madde 6. — Bu madde ile işçilerin sendikalara serbestçe üye olmaları ve diledikleri sendikalara girebilmeleri hakkı tam bir teminat altına alınmıştır. Maddenin açık ifadesinde yer alan hükümler karşısında işçilerin bu haklarını doğrudan doğruya veya başka yollardan kısıtlayıcı her çeşit davranışlar yasak edilmiştir. Bunun sonucu olarak iş akitleri veya toplu sözleşmelerde de bu esaslara aykırı hükümler yer alamıyacak ve işçiler bu bakımdan hiçbir tesir altında bırakılmıyacaktır. Bu esaslar 5834 sayılı Kanunla katıldığımız 98 sayılı Sözleşmede yer alan prensiplere de muvazi bulunmaktadır.

Madde 7. — Bu madde sendikaların tüzel kişi olarak her çeşit harici tesirden uzak tam bir serbestî içinde çalışmalarını ve gelişmelerini himaye altına almak gayesini gütmektedir. Aynı esaslar yukarıda sözü geçen 7286 sayılı Kanunla 5018 sayılı Kanuna da sokulmuş bulunmaktadır.

Madde 8. — Bu madde ile sendikaların kurulması ve tüzel kişiliğın kazanılması konusunda en demokratik ve liberal sistem olan, «bildirim» kâfi görülmüştür. Sendikaların kuruluşu bir tescil veya tasdik işlemine bağlanmamıştır. Ancak, sendikaların tüzel kişi olarak medeni hakları kullanma salâhiyeti organların teşekkül ve tüzüğün umumi heyet tarafından kabul edilmiş olmasına bağlanmıştır. Bu suretle sendikalara ummumi heyetin mutlak hâkimiyeti temin olunmuştur.

Madde 9. — Medeni Kanunumuzun 48 nci maddesinde hâkim olan esaslar çerçevesinde sendika organları ile sendika tüzel kişiliği arasındaki hukuki irtibat ve organların organ veya şahıs olarak sorumluluğu bu maddede açıkça belirtilmiştir. Bu şahsi mesuliyet, organları teşkil eden şahısların, sendikayı sorumlu kılacak tasarruflarda daha dikkatli hareket etmelerini sağlayacaktır.

Madde 10. — Bu maddede sendikaların tüzel kişi olarak dâva ve husumete ehil olduğu konular, bir tereddüte yer vermiyecek şekilde kesin olarak açıklanmıştır.

Madde 11. — Bu maddeyle derneklerde olduğu gibi Cumhuriyet, millî ve ulusal unvanlarının kullanışı Bakanlar Kurulunun müsaadesine tabi kılınmıştır.

Madde 12. — Bu madde Cemiyetlerde olduğu gibi, sendikaların da kuruluşundan ve kuruluşlarından idareyi haberdar etmek bakımından konulmuş bir hükmü ihtiva etmektedir.

Madde 13. — Bu madde ile sendikaların tüzüklerini ilân mecburiyeti kaldırılmıştır. Gerçekten, Cemiyetler Kanununun beşinci maddesiyle derneklere yüklenen bu külfet pratik bir fayda sağlamadığı gibi bu konunun cemiyetlere nazaran çok daha geniş ve uzun tüzüklere sahibolan sendikaları yersiz masraflara soktuğu da düşünülmüştür. Genel olarak ilk ilân olunan tüzüklerin genel kurulların ilk toplantısında çeşitli değişikliklere de tabi kılındığı düşünülürse bunun lüzumsuzluğu daha açıkça belirir. Esasen sendikaya üye olmak isteyen her şahsın sendika tüzüğünü alarak okuması ve incelemesi en tabii ve normal yoldur. Cemiyetler için aynı mecburiyetin devam ettirilip ettirilmeyeceği o kanunun tadili esnasında düşünülebilir. Ancak üçüncü şahısların kuruluştan haberdar kılınmalarını ve aheniyeti temin için sendikaların adı, merkezi ve kuruluş tarihlerinin Resmî Gazete ile ve idare tarafından ilânı temin olunmuştur.

Madde 14. — Bu madde sendikaların üçüncü şahıslara ve idareye karşı ikametgâhlarını tâyin ve tesbit içindir.

Madde 15. — Sendika tüzüğü sendikanın hukuki statüsü ve üyeleri ve üçüncü şahıslarla olan münasebetleri bakımından önemli bir vesika olması bakımından bu tüzüklerde bu bakımlardan önemli sayılan bâzı konularda açık ve belli hükümler bulunması âme nizamı bakımından gerekli görülmüş ve bunların neler olduğu bu maddele gösterilmiştir.

Tüzüğün tadili ileride görüleceği üzere yetki ve formalite bakımından belirli şartlara bağlı kılındığından tüzükler kolayca tadil edilmeyecek ve üye ve üçüncü şahısların hak ve menfaatleri bakımından tüzükler müstekar bir vesika haline gelmiş bulunacaktır.

Maddenin her fıkrasında yer alan konular yukarki mucip sebeplere dayanmaktadır.

Madde 16. — Sendikaların iş ve çalışma hayatımızda ve işçi ve iş veren münasebetleri konusunda tamnan yetki ve fonksiyonlarını tam ve kâmil bir şekilde ve üye ve üçüncü şahısların hak ve menfaatlerini de korur şekilde kullanmaları ve yürütmeleri bakımından bâzı defter ve kayıtların tutulması uygun görülmüş ve intizamı âme mülâhazasıyla de bu kayıt ve defterlerin zarureti kabul edilmiştir. Bilhassa sendikayı idare eden organların sendika umumi heyeti ve üyeler karşısındaki hukuki ve idari mesuliyetleri bakımından da bu defterlerin ve kayıtların tutulması ve mevcudiyeti zaruridir. Bunun dışında sendikalar kendi özellikleri icabı tutulmasında zaruret gördükleri defterleri tüzüklerinde ayrıca gösterebilirler.

Madde 17. — Sendikaların en mühim gelir kaynaklarından biri olan aidatın miktarı hakkında halen mevcudolan yılda en çok 120 lira kaydı kaldırılmış ve bunun tâyini Sendika Genel Kuruluna bırakılmıştır.

Ayrıca sendikalara üyelerinin ödeyecekleri aidatın derlenmesinde bir kolaylık olmak üzere ilgili üyenin de önceden rızası alınarak aidatın iş verenler tarafından ücretlerin ödenmesi sırasında kesilerek sendikalara tevdi usulü de kabul edilmiştir. Ancak bunun iş veren için bir külfet ve ek birtakım masraflara sebeb olabileceği düşünülerek iş verene bu masraflarını talebetme hakkı da tanınmıştır.

Madde 18. — Cemiyetler hukukumuzun 18 yaş esasından ayrılarak sendikalara girmek için 16 yaş haddi kâfi görülmüştür. İş hayatına atılarak hayatını kazanan ve hattâ aile geçindiren, bu sebeple birçok hukuki tasarruflarda bulunan bir kimse için bunların gerektirdiği münasebetlerle ilgili sendikalara umumi rüşt yaşından biraz daha erkence girebilmesi uygun görülmüştür. Ancak bu gibilerin sendika idaresinde görev alamıyacaklarına dair de hüküm konulmuştur. 16 dan küçük yaştakilere ise velilerinin muvafakatiyle yardımlaşma sandıklarına girme hakkı tanınmıştır.

Madde 19. — Sendikaların malî kaynakları ve gelirleri konusunda idari murakabeyi sağlamak bakımından her vesile ile sendika hesap ve muamelâtının teftişinin sendikalar hukuku bakımından sempatik karşılandığı göz önünde tutularak bu maddede sözü geçen bütün bilgileri sendikaların belirli devrelerde Çalışma Bakanlığına göndermeleri pratik bir yol olarak kabul

edilmiştir. Bu suretle sendika sorumluları bu bilgileri kendi mesuliyetleri altında vereceklerinden hesap ve kayıtlar bakımından titiz davranmaları sağlanmış olacaktır.

Madde 20. — Bu maddede sendika Genel Kurulunun kayıtlı üyelerden teşekkül etmesi prensibi konulmuştur. Bununla beraber üye sayısı bir arada toplanmaya elvermeyecek kadar fazla olan sendikalar Genel kurullarını üye gruplarını temsil ettirmek suretiyle teşkil edebilirler .

Birlik, federasyon veya konfederasyon gibi üst teşekküllerin Genel kurulları ise üye sendikaların göndereceği temsilcilerden kurulacaktır.

Madde 21. — Bu maddede gerek üye hukuku ve gerek sendika tüzel kişiliğinin korunması bakımından büyük bir önem taşıyan bazı konular ele alınmak suretiyle bu konularda karar verme yetkisinin ancak Genel Kurul tarafından kullanılması derpiş olunmuştur. Genel Kurul hükmi şahsın en yetkili organı ve maddede sözü geçen konular ise hükmi şahsın mukadderatı ile ilgili önemli konular olmak hasebiyle bu teşekküllerde Genel kurulların mutlak hâkimiyeti bu suretle sağlanmış bulunmaktadır.

Madde 22. — Bu maddede Genel Kurulun normal ve olağanüstü toplanma usulleri bulunmaktadır. Bu konuda en çok raslanan aksaklıklardan birisi bazı sendika idarecilerinin kasden Genel Kurulu toplamak hususundaki görevlerini savsaklamalarıdır. Bu bakımdan bununla ilgili işlemlerin Yönetim Kurulunun ödevleri meyanında olduğunun açıklanması uygun görülmüştür. Ceza maddelerinde bu husus müeyyideye bağlanmıştır. Ayrıca maddenin son fıkrasıyla sendika ve Yönetim Kurulu işlemlerinin uzun seneler umumi heyetin murakabesi dışında kalması önlenmiştir.

Madde 23. — Her üyenin üyelik hak ve yetkilerini en iyi şekilde kullanabilmesi bakımından Genel Kurul toplantılarının ve gündemin üyelere zamanında duyurulması esası vaz'edilmiş ve Genel Kurulun toplantı nı sabı gösterilmiştir.

Diğer taraftan bütçe devrelerine aid olup geçmiş devre bütçe uygulamalarının ve mütaakip devreye ait bütçe ve faaliyet projelerinin üyeler tarafından incelenmesine vakit bırakmak bakımından bunların en az üç gün önce üyelere ulaştırılması, bugüne kadar bu konudaki aksak tatbikat gözönünde tutularak, uygun görülmüştür.

Madde 24. — Bu maddede Genel Kurul toplantısının ancak mahallin mülkiye âmirine bildirilen yerde yapılabileceği esası kabul edilmiş ve bir engel sebebiyle toplantının yapılamaması ve nı sap sağlanamaması hallerinde uygulanacak usul gösterilmiştir.

Madde 25. — Bu maddede toplantının açılması ve Başkanlık Divanının seçimi ile ilgili esaslar belirtilmiştir.

Madde 26. — Bu maddede karar nı sabı ve gündeme bağlılık ve gündemin tadili ile ilgili hükümlere yer verilmiş bulunmaktadır.

Madde 27. — Yönetim Kurulu Genel Kurul adına hareket eden ve tüzük hükümleri ve genel kurul tarafından verilen kararlar ve direktifler çerçevesinde sendikayı yöneten bir organ olduğundan Genel Kurul tarafından seçilmesi esastır. Bu maddede Yönetim Kurulunun ve denetçilerin en az kaç kişiden kurulacağı gösterilmiş ve seçimin demokratik olması bakımından gizli seçim ve açık ayırım usulü kabul edilmiştir.

Madde 28. — Üye haklarını sendika ve Idare Heyeti karşısında korumak bakımından Medeni Kanununun 68 nci maddesinde yer alan prensibe tasarıda da yer verilmiştir.

Madde 29. — Bu tasarıda sendikaların faaliyet alanlarının geniş tutulması, sendika aidatlarının iş yerlerinde kesilmesi sebebiyle gelirlerinin çoğalması ilerde girilecek toplu sözleşme sistemi içinde sendikalarda teşkil edilecek büyük grev fonları sebebiyle sendika mallarının ve nakdi servetlerinin bugüne nazaran çok daha yüksek miktarlara balığ olacağı bir hakikattir.

Bu durum karşısında sendika yöneticilerinin bu meblâğlar üzerinde daha titiz ve dikkatli hareket etmelerini sağlamak ve gerek denetçilere ve üyelere ve gerek bir anlaşmazlık halinde adli ve idari mercilere bir kontrol ve mukayese imkânı sağlamak bakımından ve sendika yöneticilerini gelişigüzel ve yersiz iftira ve dedikodulardan korumak ve onlara mali durumlarını her an kolaylıkla hesaba vurmak imkânını sağlamak bakımından sendika Başkan ve Yönetim Kurulu üye-

lerinin madde tasarısında gösterildiği üzere bir mal beyanı sistemine tabi tutulması uygun görülmüştür.

Madde 30. — Sendikaların diğer bir sendikaya veya üst bir teşekküle veya bir uluslararası teşekküle katılması, sendikaların fonksiyonları bakımından mühim bir olay olması bakımından bu konuda kararların genel kurul toplantılarında ve üçte iki çoğunluk ile verilmesi prensibi kabul edilmiştir.

Madde 31. — Bu maddenin 1, 2, 3 ve 4 neü fıkralarında gösterilen tüzel kişiliğin sona ermesi halleri öteden beri malûm olan şekillerdir.

Beşinci fıkrada belirtilen şekil ise sendika idarecilerinin genel kurul toplantılarına gereken önemi göstermelerini sağlamak gayesiyle sevk edilmiştir. Çünkü tatbikatta bazan genelle kurula hesap vermekten ürken veya ürkenesi gereken halleri bulunan veya bu seferki seçimden ümidi olmayan sendika yöneticilerinin genel kurulun toplanmasını çeşitli yollardan engellediği ve bir atmosfer hazırlanmaya kadar tâlik ettikleri ve bu şekilde her türlü umumi heyet ve kontrol ve murakabesinden uzak olarak sendikaları ve sendika mallarını veya parasını idareye devam edegeldikleri görülmektedir.

Bu itibarla, tasarının bu maddesinin son fıkralarında belirtilen hususlar da infisah sebeplerinden biri olarak gösterilmiş ve hayatiyetini kaybeden sendikaların durumlarının sürüncemede kalmasına ve mallarının gelişigüzel ellerde heba edilmesine cevaz verilmemiştir.

Madde 32. — Sendika tüzel kişiliğinin sona ermesi halinde en mühim konulardan birisi sendikanın menkul ve gayrimenkul mallarının tasfiyesi konusudur.

Mu madde bu konunun hal tarzını, tereddüde yer vermeyecek şekilde göstermiş bulunmaktadır. Bâzi ahvalde infisah eden veya mahkeme kararıyla kapatılan bir sendikada ehemmiyetli derecede menkul ve gayrimenkul malların bulunabileceği düşünülerek bunların ancak hayır derneklerine veya aynı gaye için kurulmuş sendikalara devredilebilmesi esası kabul edilerek bunlar üzerinde şahsi birtakım menfaatlerin tahakkukuna imkân bırakılmamıştır.

II

CEZA HÜKÜMLERİ

Tasarının 111 neî bölümünde yer alan ceza hükümlerinde esas prensip sendika çatısı altında işlenen suçlarda sendika tüzel kişiliğini mümkün mertebe korumak olmuştur.

5018 sayılı Sendikalar Kanununun (7) neî maddesi her vesile ile sendikayı kapatma yolunu tutmuştur. Halbuki kurucular tarafından çok defa hüsnüniyetle kurulan ve kendi çapında ve çevresinde üyelerine büyük faydalar sağlayan, fakat zamanla bâzi yöneticiler tarafından kanuna aykırı yollara yönelen sendikaların başından bu yöneticileri uzaklaştırarak sendika tüzel kişiliğini kurtarmak ve korumanın mümkün olduğu yerlerde bu yol tercih edilmiştir.

Buna karşılık âme nizamını ve sendika ve cemiyet hukukumuzda hâkim prensiplerin derin şekilde zedelendiği bâzi hallerde ise aykırı halin sendikaca tashihi için bir önel tanınmış, ancak ısrar halinde sendikaların geçici ve daimi olarak kapatılmasının zaruri olduğu düşünülerek bâzi maddelerde derpiş olunan hükümlerin ihlâli sendikanın kapatılması cezasıyla karşılanmıştır.

Tasarının 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43 neü maddelerinde derpiş olunan cezaların nevi ve miktarlarının tâyininde bu mucip sebeplerden hareket olunmuştur.

Madde 44. — Bu madde faaliyetten men'e dairdir.

SON HÜKÜMLER

Madde 45. — Bu madde ile Medeni Kanunla Cemiyetler Kanununda yer alan hükümlerin bu kanunda hüküm olmayan hallerde uygulanması derpiş olunarak bu konuda bir boşluk bırakılmaması sağlanmıştır.

Madde 46. — Kanunun uygulanması sırasında adli mercilere intikal eden ihtilâfların halinde salâhiyetli mahkeme bâzi maddelerde işin ehemmiyetine göre gösterilmiştir. Bunun dışında yet-

kili mahkemenin tâyininde bir tereddüde yer bırakılmamak üzere bu kanunun tatbikatından doğacak hukuk dâvalarında asliye hukuk mahkemeleri ve ceza dâvalarında asliye ceza mahkemelerinin salâhiyetli olması uygun görülmüştür.

Madde 47. — Bu tasarının yürürlüğe girmesi halinde aynı konu ile ilgili 5618 ve 7286 sayılı kanunları yürürlükten kaldıran maddedir.

Geçici madde — Geçici olan bu madde bu tasarıda derpiş olunan bâzı mükellefiyetlere ve şekillere daha önce kurulan sendikaların ve sendika idarecilerinin intibakını sağlamayı gütmektedir.

Madde 48. — Yürürlük maddesidir.

Madde 49. — Bakanlar Kurulunun salâhiyetini tâyin eden maddedir.

Geçici Komisyon raporu

Cumhuriyet Senatosu

Geçici Komisyonu

Esas No. 1/216

Karar No. 1

11.6.1963

Sendikalar kanunu teklifi ile İşçi ve İş Veren Sendikaları kanunu tasarısını ve Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt kanunu tasarısını incelemekle görevli Geçici Komisyon raporu

Komisyonumuz, Millet Meclisinin 26 Nisan 1963 günkü 78 nci Birleşiminde, Bursa Milletvekili İbrahim Öktem, İstanbul Milletvekili Coşkun Kırcı, Trabzon Milletvekili A. Şakir Ağanoglu ve İzmir Milletvekili Şeref Bakşık'ın Sendikalar kanunu teklifi ile İşçi ve İş Veren Sendikaları kanunu tasarısının birleştirilerek görüşülmesi neticesinde ivedilik ile kabul edilmiş olan metnini, yine Millet Meclisinin aynı birleşimde ivedilik ile kabul edilmiş olan Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt kanunu tasarısı ile ilgilerini de göz önünde tutarak, Hükümet adına Çalışma Bakanının başkanlığında Adalet ve Çalışma bakanlıkları yüksek dereceli memurlarından kurulu bir heyet ile teklif sahiplerinden İstanbul Milletvekili Coşkun Kırcı'nın huzurunda incelenmiş ve aşağıdaki hususları kararlaştırmıştır :

1. Komisyonumuz, Millet Meclisince kabul edilmiş olan metni esas itibarı ile uygun görmüştür.

2. Komisyonumuz, 1 nci maddeyi aynen kabul etmiştir.

3. Komisyonumuz, 2 nci maddenin 1 nci bendinde işçi sendikası üyeliği bakımından yer alan unsurlardan biri olarak «Hizmet aktine göre çalıştırılma» halini yeterli bulmuyarak, diğer unsurlar için zikredilmiş olduğu gibi, bu şıkta da, bu akte göre çalışmayı meslek edinmiş olmayı esas almayı uygun görmüştür. Bu suretle, geçici işçilerin durumu tamamiyle teminat altına alınmış olmaktadır.

2 nci bendde, bâzı hallerde işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin istisnaen dahi olsa kendileriyle aynı mahiyette görevler yerine getiren ve hizmet aktine göre çalışan işçilerle bir arada sendika kurabilmelerine cevaz verilebileceğini düşünerek, işçi niteliği taşımayan kamu hizmet görevlilerinin hangi hallerde bu kanuna göre işçi sayılanlarla bir arada sendika kurabileceklerini ve hangi hallerde kuramayacaklarını bu konudaki özel kanunun düzenlemesinin uygun olacağı neticesine varmış ve bu itibarla, bu bendde yer alan «kendi aralarında» ibarelerini çıkartmıştır.

Komisyonumuz, 3 ncu bendi daha sarıh bir şekilde kaleme almış ve işçi teşekküllerinin yönetim kurullarında, haysiyet divanlarında ve diğer yönetim ve denetim işlerinde görev almış olan

ların alehtlak sendikalara üye olma hakkının değil; fakat, sadece o işçi sendikadaki üyelik haklarının görevleri süresince devam etmesini uygun görmüştür. Bu suretle, bazı kimselerin çok kısa bir süre bu kanuna göre işçi vasfını alarak sendika kurmak suretiyle bu kanundan muvazaa suretiyle istifade etmeleri önlenmiştir.

4. Komisyonumuz, 3 ncü maddenin 3 ncü bendini, 2 nei maddenin 3 ncü bendindeki değişikliğe mütenazır olarak değiştirmiştir.

5. Komisyonumuz, 4 ncü maddeyi metne daha ziyade sarahat veren bazı değişikliklerle kabul etmiştir.

6. Komisyonumuz, 5 nei maddeyi, bazı önemsiz redaksiyon değişiklikleriyle kabul etmiştir.

7. Komisyonumuz, 6 nei maddede redaksiyona mütaallik bazı değişiklikler yapmış ve 2 ncü bent hükmünün istisnaları arasına ihtiyarlık veya daimî mâlûliyet aylığı bağlanmış olmasını da ilâve etmeyi uygun görmüştür. Bu suretle, işten çekilen işçilerin sendikadan da çekilmesi halinde daha üç ay süreyle aidat ödemeleri önlenmiş olmaktadır.

8. Komisyonumuz, 7 nei maddeyi aynen kabul etmiştir.

9. Komisyonumuz, 8 nei maddeyi aynen kabul etmiştir.

10. Komisyonumuz, 9 neu maddeyi aynen kabul etmiştir.

11. Komisyonumuz, 10 neu maddeyi aynen kabul etmiştir.

12. Komisyonumuz, 11 nei maddeyi, kuruculuk şartları arasına, kamu hizmetlerinden mahrum edilmiş olmamak ve Türkçe okur - yazar olmak şartlarını da ilâve etmek sureti ile aynen kabul etmiştir.

13. Komisyonumuz, 12 nei maddeyi bazı önemsiz ilâvelerle aynen kabul etmiştir.

14. Komisyonumuz, 13 ncü maddeyi, sendikaların birleşme kararlarını genel kurullarında ayrı ayrı almalarını gerektiren şekilde 6 nei bentte değişiklik yaparak kabul etmiştir. Bu maddeye ayrıca, iş kolu esasına göre kurulu sendikaların konfederasyonlara üye olması şıkkı da eklenmiştir.

15. Komisyonumuz, 15 nei maddeyi aynen kabul etmiştir.

16. Komisyonumuz, 16 nei maddeyi, matlabını değiştirerek aynen kabul etmiştir.

17. Komisyonumuz, 17 nei maddeyi bazı önemsiz redaksiyon değişiklikleriyle aynen kabul etmiştir.

18. Komisyonumuz, 18 nei maddeyi bazı önemsiz redaksiyon değişiklikleriyle aynen kabul etmiştir.

19. Komisyonumuz, 19 neu maddeyi aynen kabul etmiştir.

20. Komisyonumuz, 20 nei maddenin 1 nei bendinde yer alan teminat hükmüne göre yeniden işe alınacak olanların eski işlerine veya diğer bir işe değil de; eski işlerine veya eski işlerine uygun diğer bir işe alınmalarını sağlayacak bir ek teminat ilâve etmiştir.

21. Komisyonumuz, 21 nei maddeyi aynen kabul etmiştir.

22. Komisyonumuz, 22 nei maddeyi redaksiyona mütaallik bazı değişikliklerle aynen kabul etmiştir.

23. Komisyonumuz, 23 ncü maddeyi redaksiyona mütaallik bazı değişikliklerle aynen kabul etmiştir.

24. Komisyonumuz, 24 ncü maddeyi aynen kabul etmiştir.

25. Komisyonumuz, 25 nei maddenin 2 nei bendine şube kongreleri şıkkını da eklemiştir.

26. Komisyonumuz, 26 nei maddeyi aynen kabul etmiştir.

27. Komisyonumuz, 27 nei maddeyi aynen kabul etmiştir.

28. Komisyonumuz, 28 nei maddeyi aynen kabul etmiştir.

29. Komisyonumuz, 29 neu maddeyi matlabını değiştirerek aynen kabul etmiştir.

30. Komisyonumuz, 30 neu maddede görevli mahkemeyi asliye ceza mahkemesi yerine iş dâvalarına bakmakla görevli mahkeme olarak tesbit etmeyi hukuk düzenimizin genel esaslarına daha uygun görmüştür. Maddede, bu değişikliğe mütenazır diğer değişikliklerde yapılmıştır.

Ayrıca; Medeni Kanun kayyımların denetçilik yapmalarını derpiş etmediğinden, 9 neu maddenin 4 neü fıkrasını da tadil etmiştir.

32. Komisyonumuz, 31 nei maddede redaksiyona mütaallik bâzı değışiklik yaptıktan başka, 2 500 lira tutarındaki ağır para cezalarını tenazuru temin bakımından 2 000 liraya indirmiştir. Komisyonumuz, ayrıca, belli bir süre için sendika yöneticisi olmama cezasını, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununda yer alan bâzı kanun dışı grev ve lokavt fiillerine girişenler için muhafaza ederek bu süreyi beş yıldan üç yıla indirmiş ve diğerk hallerde, ezcümle, yüz kı-zartıcı suçların işlenmesi hallerinde bu yasağı süresiz olarak vaz'etmeyi daha uygun bulmuştur. Komisyonumuz, bundan başka, 20 nei maddenin 1 nei bendinde yer alan yasağa aykırı hareket halinde iş veren için hukukî müeyyidelerden gayri cezaî müeyyide de vaz'edilmesini uygun görmüştür.

33. Komisyonumuz, 32 nei maddeyi aynen kabul etmiştir.

34. Komisyonumuz, 33 neü maddeyi aynen kabul etmiştir.

35. Komisyonumuz, 1 nei geçici maddeyi aynen kabul etmiştir.

36. Komisyonumuz, metne, bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce mer'î mevzuat gereğince iş yerlerinde seçilmiş olan işçi temsilcilerinin durumunu tanzim eden bir geçici madde daha ilâve etmiştir.

37. Komisyonumuz, 34 neü maddeyi aynen kabul etmiştir.

38. Komisyonumuz, 35 nei maddeyi aynen kabul etmiştir.

39. Genel Kurulun tasviplerine öncelik ve ivedilik ile arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan
Bursa
Ş. Kayalar

Sözcü
Cumhurbaşkanınca S. Ü.
A. Artus

Kâtip
Ordu
Ş. Köksal

Tabii Üye
S. Karaman

Tabii Üye
S. Küçük

Adana
M. Ünalı
İmzada bulunamadı

Konya
M. Dinelli

Rize
N. Danişoğlu
İmzada bulunamadı

Ordu
Z. Kumrulu
İmzada bulunamadı

MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN

Sendikalar Kanunu

İşçi ve iş veren meslekî teşekkülleri

MADDE 1. — Sendika, birlik federasyon ve konfederasyonlar, bu kanuna göre işçi sayılanların ve iş verenlerin, müşterek iktisadi, sosyal ve kültürel menfaatlerini korumak ve geliştirmek için kurdukları meslekî teşekküllerdir.

2. Yukardaki bentte zikredilen meslekî teşekküllerin kurulması serbest ve ihtiyaridir.

3. Bu teşekküllerin kuruculuğunda, üyeliğinde, teşekküldeki görevlere seçilmekte veya görevlerde kullanılmakta ve teşekkül hizmetlerinden istifadede cins, aile, ırk, renk, dil, din, mezhep, inanç, siyasi kanaat ve siyasi parti farkı gözetilemez.

İşçi Sendikası üyeliği

MADDE 2. — 1. Hizmet akdine göre çalıştırılan kimseler, nakliye mukavelesine göre bedenî hizmet arzı suretiyle çalıştırılmayı meslek edinmiş olanlar, neşir mukavelesine göre eserini nâşire terk etmeyi meslek edinmiş bulunanlar ve âdi şirket mukavelesine göre bir iş yerinde ortaklık payı olarak esas itibariyle bedenî veya fikrî emek arzı suretiyle çalışanlar, bu mukavelenin aynı durumdaki herkese açık olması kaydıyla; bu kanun bakımından işçi sayılırlar. Bu kanuna göre işçi sayılan kimseler, işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

İşçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin bu bent gereğince sendika kurmak ve sendikalara üye olmak hakları ve bunların kendi aralarında kuracakları sendikalarla bu sendikaların kendi aralarında kuracakları birlik, federasyon ve konfederasyonların özellikleri özel kanunla düzenlenir.

2. Yukardaki bentte sayılan kimseler, çalışma durumu herhangi bir sebeple ortadan kalkmış ise söz konusu bentteki târiflere uygun herhangi bir iş veya meslekî daha önce değişik zamanlarda da olsa en az üç yıl süre ile yapmışlarsa, bundan sonra herhangi bir zamanda iş veren sıfatını almamış bulunmak kaydıyla, bu kanuna göre işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

3. İşçi teşekküllerinin yönetim kurullarında, haysiyet divanlarında ve diğer yönetim ve denetim işlerinde görev alanlar, bu kanuna göre işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

İş veren sendikası üyeliği

MADDE 3. — 1. 2 nci maddeye göre işçi sendikası kurmak ve bu sendikalara üye olmak hakkına sahip kimseleri çalıştıran gerçek ve tüzel kişilere bu kanun bakımından iş veren denir.

Bu kanuna göre iş veren sayılan gerçek ve tüzel kişiler, iş veren sendikası kurmak ve iş veren sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

2. İş veren sayılan gerçek veya tüzel kişiler adına işletmenin bütününe sevk ve idareye yetkili olanlar, bu kanun bakımından iş veren vekilidirler. İş veren vekilleri bu kanun bakımından iş veren sayılırlar.

3. İş veren teşekküllerinin yönetim kurullarında, haysiyet divanlarında ve diğer yönetim ve denetim işlerinde görev alanlar, bu kanuna göre iş veren sendikası kurmak ve iş veren sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

4. Şirketlerde ortak olanlar bu kanun bakımından her halde iş veren sayılırlar. Ancak, kooperatif şirketlerdeki ortaklar ile anonim şirketlerde her hangi bir suretle imtiyazlı hisse sahibi olmayan

ANAYASA VE ADALET, SOSYAL İŞLER VE BÜTÇE KOMİSYONLARINDAN KURULU
GEÇİCİ KOMİSYONUN KABUL ETTİĞİ METİN

Sendikalar Kanunu

İşçi ve iş veren meslekî teşekkülleri

MADDE 1. — 1. Sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonlar, bu kanuna göre işçi sayılanların ve iş verenlerin, müşterek iktisadi, sosyal ve kültürel menfaatlerini korumak ve geliştirmek için kurdukları meslekî teşekküllerdir.

2. Yukardaki bentte zikredilen meslekî teşekküllerin kurulması serbest ve ihtiyaridir.

3. Bu teşekküllerin kuruculuğunda, üyeliğinde, teşekküldeki görevlere seçilmekte veya görevlerde kullanılmakta ve teşekkül hizmetlerinden istifadede cins, aile, ırk, renk, dil, din, mezhep, inanç, siyasi kanaat ve siyasi parti farkı gözetilemez.

İşçi sendikası üyeliği

MADDE 2. — 1. Hizmet akdine göre çalışmayı veya nakliye mukavelesine göre bedenî hizmet arzı suretiyle çalışmayı yahut, neşir mukavelesine göre eserini nâşire terk etmeyi meslek edinmiş bulunanlar ve âdi şirket mukavelesine göre bir iş yerinde ortaklık payı olarak esas itibarıyla bedenî veya fikrî emek arzı suretiyle çalışanlar, bu mukavenenin aynı durumdaki herkese açık olması kaydıyla; bu kanun bakımından işçi sayılırlar. Bu kanuna göre işçi sayılan kimseler, işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

İşçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin bu bent gereğince sendika kurmak ve sendikalara üye olmak hakları ve bunların kuracakları sendikalarla bu sendikaların kendi aralarında kuracakları birlik, federasyon ve konfederasyonların özellikleri özel kanunla düzenlenir.

2. Yukardaki bentte sayılan kimseler, çalışma durumu her hangi bir sebeple ortadan kalkmış ise söz konusu bentteki tariflere uygun her hangi bir iş veya mesleği daha önce değişik zamanlarda da olsa en az üç yıl süre ile yapmışlarsa, bu kanuna göre işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

3. İşçi teşekküllerinin yönetim kurullarında, haysiyet divanlarında ve diğer yönetim ve denetim işlerinde görev alanların, birinci bentte yazılı vasıfları kaybetmiş olsalar ve ikinci bentte yazılı şartları haız olmasalar dahi o göreve getirildikleri anda üye oldukları sendikalardaki üyelik sıfatları devam eder.

İş veren sendikası üyeliği

MADDE 3. — 1. 2 nci maddeye göre işçi sendikası kurmak ve bu sendikalara üye olmak hakkına sahip kimseleri çalıştıran gerçek ve tüzel kişilere bu kanun bakımından iş veren denir.

Bu kanuna göre iş veren sayılan gerçek ve tüzel kişiler, iş veren sendikası kurmak ve iş veren sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

2. İş veren sayılan gerçek veya tüzel kişiler adına işletmenin bütününe sevk ve idareye yetkili olanlar, bu kanun bakımından iş veren vekilidirler. İş veren vekilleri bu kanun bakımından iş veren sayılırlar.

3. İş veren teşekküllerinin yönetim kurullarında, haysiyet divanlarında ve diğer yönetim ve denetim işlerinde görev alanların, iş veren veya iş veren vekili sıfatını kaybetmiş olsalar dahi, o göreve getirildikleri anda üye oldukları sendikalardaki üyelik sıfatları devam eder.

4. Şirketlerde ortak olanlar bu kanun bakımından her halde iş veren sayılırlar. Ancak, kooperatif şirketlerdeki ortaklar ile anonim şirketlerde her hangi bir suretle imtiyazlı hisse sahibi ol-

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

ortaklar ve 2 nci maddenin 1 nci bendinde zikri geçen şekliyle âdi şirkette ortak olanlar. Bu hükümden müstesnadır.

2 nci maddede zikredilen kimselerden, mevzuat veya toplu iş sözleşmesi gereğince bir işletmenin yönetim kurullarında veya benzeri kurullarda işçi temsilcileri sıfatıyla bulunanlar, iş veren sıfatını almış sayılmazlar.

Sendikalar üye olanıyacak kimseler

MADDE 4. — 1. a) Askeri şahıslar;

b) 22 nci maddenin 2 nci bendinde yazılı idare, teşekkül, müessese ve bankalarda çalışan müfettişler ve kontrolörler ile umum müdür yardımcısı veya buna eşit ve üst kademelerdeki idari görevlerde çalışanlar;

c) Din ve ibadet işlerinde ve mâbetlerde hizmet görenler işçi ve iş veren sendikası kuramaz; işçi ve iş veren sendikalarına üye olamazlar.

2. Askerliği meslek edinmemiş bulunan askerî şahısların bu kanuna göre haiz oldukları hak ve yükümler, silâh altında buldukları süre içinde askıda kalır. Ancak, bu bent hükmü, bu gibi şahısların üyesi buldukları sendikalara aidat ödemelerini ve 14 ncü maddenin 1 nci bendinin (g) fıkrasında zikri geçen yardımlaşma sandıklarına ödemede bulunmalarını engellemez.

3. Millî Savunma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığına bağlı iş yerlerinde çalışan ve askerlik yükümünü yerine getirmiyen işçiler, bu kanunun uygulanması bakımından askerî şahıs sayılmazlar.

Üyeliğin kazanılması

MADDE 5. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllere üye olmak ihtiyaridir. Üye olmak yazılı müracaata bağlıdır.

2. İşçi sendikalarına üye olmak hakkının kullanılabilmesi için bu kanuna göre işçi sıfatını taşıyan kimsenin onaltı yaşını doldurması gerekir; onaltı yaşından küçük olanlar, kanuni temsilcilerinin yazılı muvafakatiyle üye olabilirler. Ancak, onaltı yaşından küçük olanlar, sendika genel kurulunda oy kullanamazlar.

Üyelikten ayrılma

MADDE 6. — 1. Her üyenin, istediği zaman, üyesi bulunduğu meslekî teşekkülden çekilmeye hakkı vardır. Çekilme yazı ile olur.

2. Bir işçi teşekkülünden çekilen üyenin en çok üç ay müddetle aidatını ödemeye devam edeceğine dair teşekkül tüzüğüne hüküm konabilir.

İşini eski iş yerinin bulunduğu belediye veya köy sınırları dışından başka bir yere nakleden veyahut eski işinin dâhil olduğu iş kolu ve onunla ilgili iş kollarının dışında başka iş koluna aktaran üye için bu bent hükmü tatbik olunmaz.

3. İşçi veya iş veren teşekkülü üyeliği vasfı kalkan şahıs aidat ödemiş veya topyekûn ödemede bulunmuş olduğu her nevi yardımlaşma veya ihtiyarlık sandıklarındaki üyelik hakkını, o sandığa yapmış olduğu ödemeler nisbetinde muhafaza etmek hakkını haizdir.

Bu haktan istifade edebilmesi için yapılması lüzumlu yekûn ödemelerin miktarı teşekkül tüzüklerince tesbit edilir. Ancak, bu miktar beşyüz liradan fazla olamaz. Teşekkül tüzükleri, bu hakkın kullanılması için gerekli yazılı talebin, üyelikten çekilme tarihinden itibaren ne kadar müddet içinde yapılması gerektiğini de tesbit eder. Bu müddet onbeş günden az ve iki aydan fazla olamaz.

Geçici Ko. kabul ettiği metin

miyan ortaklar ve 2 nci maddenin 1 nci bendinde zikri geçen şekliyle âdi şirkette ortak olanlar, bu hükümden müstesnadır.

2 nci maddede zikredilen kimselerden, mevzuat veya toplu iş sözleşmesi gereğince bir işletmenin yönetim kurullarında veya benzeri kurullarda işçi temsilcisi sıfatıyla bulunanlar, iş veren sıfatını almış sayılmazlar.

Sendikalara üye olamıyacak kimseler

MADDE 4. — 1. a) Askerî şahıslar; (Millî Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığına bağlı işyerlerinde çalışan ve askerlik yükümünü yerine getirmekte olanlar dışında kalan işçiler, bu kanunun uygulanması bakımından askerî şahıs sayılmazlar;)

b) 22 nci maddenin 2 nci bendinde yazılı idare, teşekkül, müessese ve bankalarda çalışan müfettişler ve kontrolörler ile umum müdür yardımcısı veya buna eşit ve üst kademelerdeki idari görevlerde çalışanlar;

c) Din ve ibadet işlerinde çalışanlar; işçi ve iş veren sendikası kuramazlar ve bu sendikalara üye olamazlar.

2. Askerliği meslek edinmemiş bulunan askerî şahısların bu kanuna göre haiz oldukları hak ve yükümler, silâh altında buldukları süre içinde askıda kalır. Ancak, bu bent hükmü, bu gibi şahısların üyesi buldukları sendikalara aidat ödemelerini ve 14 ncü maddenin 1 nci bendinin (g) fıkrasında zikri geçen yardımlaşma sandıklarına ödemede bulunmalarını engellemez.

Üyelğin kazanılması

MADDE 5. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllere üye olmak ihtiyaridir. Üye olmak yazılı müracaata bağlıdır.

2. İşçi sendikalarına üye olmak için bu kanuna göre işçi sıfatını taşıyan kimsenin onaltı yaşını doldurması gerekir; onaltı yaşından küçük olanlar, kanuni temsilcilerinin yazılı muvafakatiyle üye olabilirler. Ancak, onaltı yaşından küçük olanlar, sendika genel kurulunda oy kullanamazlar.

Üyelikten ayrılma

MADDE 6. — 1. Her üye, istediği zaman, üyesi bulunduğu meslekî teşekkülden çekilebilir. Çekilme yazı ile olur.

2. Bir işçi teşekkülünden çekilen üyenin en çok üç ay müddetle aidatını ödemeye devam edeceğine dair teşekkül tüzüğüne hüküm konabilir.

İşini eski iş yerinin bulunduğu belediye veya köy sınırları dışından başka bir yere nakleden veyahut eski işinin dâhil olduğu iş kolu ve onunla ilgili iş kollarının dışında başka bir iş koluna aktaran üye yahut kendisine ihtiyarlık veya daimî mâlûliyet ayhğı bağlanan için bu bent hükmü tatbik olunmaz.

3. İşçi veya iş veren teşekkülü üyeliği vasfı kalkan şahıs aidat ödemiş veya topyekûn ödemede bulunmuş olduğu her nevi yardımlaşma veya ihtiyarlık sandıklarındaki üyelik hakkını, o sandığa yapmış olduğu ödemeler nisbetinde muhafaza etmek hakkını haizdir.

Bu haktan istifade edilebilmesi için yapılması lüzumlu yekûn ödemelerin miktarı teşekkül tüzüklerince tesbit edilir. Ancak, bu miktar beş yüz liradan fazla olamaz. Teşekkül tüzükleri, bu hakkın kullanılması için gerekli yazılı talebin, üyelikten çekilme tarihinden itibaren ne kadar müddet içinde yapılması gerektiğini de tesbit eder. Bu müddet onbeş günden az ve iki aydan fazla olamaz.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

İşçi sendikası üyeliğinin devam ettiği haller

MADDE 7. — İşçi sendikası üyesi işçinin işsiz kalması veya tüzüğüne göre sendikanın faaliyeti sahası içinde kalmak şartıyla başka bir işe geçmesi, sendika üyeliğine hâlel getirmez.

Üyelikten çıkarma

MADDE 8. — 1. Kanun ve teşekkül Tüzüğü hükümleri gereğince teşekkülden çıkarılan üyenin, çıkarma kararına karşı genel kurula başvurma hakkı vardır. Genel kurul kararına karşı bu kararın ilgiliye tebliğinden itibaren üç ay içinde mahallin iş dâvalarına bakmakla görevli mahkemeye ilgili tarafından itiraz edilebilir; mahkemenin kararı kesindir.

2. Çıkarılan üye hakkındaki genel kurul kararı, 12 nci maddede gösterilen resmî makamlara yazı ile tebliğ edilir. Genel kurul kararına karşı, bölge çalışma müdürlüğü, keyfiyetin yetkili resmî makama tebliğinden itibaren üç ay içinde, mahallin iş dâvalarına bakmakla görevli mahkemeye itirazda bulunabilir; mahkemenin kararı kesindir.

Sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonların kuruluş şartları

MADDE 9. — 1. İşçi sendikaları, aynı iş yerinde veya aynı iş kolundaki iş yerlerinde çalışan işçileri veyahut birbirleriyle ilgili iş kollarında çalışan işçileri içine alır.

İş veren sendikaları aynı iş kolunda veyahut birbirleriyle ilgili iş kollarında çalışan iş verenleri içine alır.

2. a) Sendika birlikleri, belirli bir mahal veya bölge sınırları içinde, birbirleriyle ilgili olmayan çeşitli iş kollarında dahi olsa, mevcut sendikaların en az ikisinin;

b) Federasyonlar, aynı iş kolunda ve o iş kolu ile ilgili iş kollarında mevcut en az iki sendikanın;

c) Konfederasyonlar, mevcut birlik, federasyon ve Türkiye çapındaki faaliyette bulunmayı hedef tutmak şartıyla iş kolu esasına göre kurulmuş sendikalardan en az ikisinin üye sıfatıyla bir araya gelmeleri suretiyle kurulurlar.

3. İş kolları ve bunların birbirleriyle ilgili olanları, Çalışma Bakanlığınca yapılacak bir yönetmelikle tesbit olunur. Bu yönetmelik, milletlerarası normlar dikkate alınarak hazırlanır. Çalışma Bakanlığı, yönetmeliği hazırlarken, Yüksek Hakem Kurulunun, en çok işçi mensubu olan işçi konfederasyonu ile en çok iş veren mensubu olan iş veren konfederasyonunun - yok ise - Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğinin istişari mütalâalarını alır. Bu mütalâaların talep tarihinden itibaren en geç on gün içinde verilmesi gereklidir.

Bu yönetmeliğe göre, her hangi bir iş koluna dâhil olmayıp bu kanuna göre sendika kurmak ve sendikalara üye olmak hakkına sahip olanlar, genel hizmet koluna dâhil sayılırlar. Genel hizmet kolu ayrı bir iş kolu olarak itibar olunup diğer bütün iş kolları ile ilgili sayılır.

Bu konuda Danıştayda açılacak iptal dâvaları iki ay içinde karara bağlanır.

Milletlerarası teşekküllere katılmak

MADDE 10. — Bu kanuna göre kurulan işçi ve iş veren teşekkülleri, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 1 ve 2 nci maddeleri, 3 ncu maddesinin 1 nci fıkrası ve 4 ncu maddesi ve 19 ncu maddesinin son fıkrası ile 57 nci maddesinin 1 nci fıkrasındaki ilkelere aykırı faaliyet sarfetmeyen milletlerarası işçi ve iş veren teşekküllerine serbestçe üye olabilirler ve üyelikten çekilebilirler. İlgili teşekkül, katıldığı milletlerarası teşekkülün tüzüğünü, katılma tarihini takibeden onbeş gün içinde Çalışma Bakanlığına gönderir. Üyelikten ayrılma halinde de, durumu, ayrılma tarihini takibeden onbeş gün içinde aynı Bakanlığa bildirir.

MADDE 7. — Millet Meclisi metninin 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Millet Meclisi metninin 8 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Millet Meclisi metninin 9 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 10. — Millet Meclisi metninin 10 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Bu kanuna göre kurulan mesleki teşekküllerce alınmış olup kuruluşları yukardaki ilkelere aykırı olan veya bu ilkelere aykırı hareket eden milletlerarası teşekküllere katılma kararları, Bakanlar Kurulu kararı ile iptal olunur. Danıştay, Bakanlar Kurulunun bu konudaki kararları aleyhindeki iptal dâvalarını üç ay içinde sonuçlandırır.

Kuruculuk; İdarccilik

MADDE 11. — 1. Sendika kurmak ve işbu kanuna göre kurulan mesleki teşekküllerin yönetim kurullarında, haysiyet divanlarında ve bu teşekküllerin idaresi, temsili ve denetlenmesi ile ilgili sair işlerde görev alabilmek için, sendika üyeliğinde kanunen aranan şartlardan başka, reşid olmak, medeni hakları kullanmaya ehil olmak ve Türk vatandaşı olmak şarttır.

2. Türkiye'de birlik, federasyon ve konfederasyonları kuran veya bunlara katılan mesleki teşekküllerin Türk teşekkülleri olması şarttır.

Kuruluş

MADDE 12. — 1. Bu kanuna göre kurulan mesleki teşekküllerin kurucuları, teşekkülü ilk genel kurul toplantısına kadar sevk ve idare ile görevli kimselerin ad ve soyadları, meslek ve sanatları ve ikametgâhlarını belirtmek suretiyle mesleki teşekkülün tüzüğünü Bölge Çalışma Müdürlüğüne; o mahalde Bölge Çalışma Müdürlüğü yoksa, en yüksek mülki âmire iki nüsha halinde tevdi etmeye mecburdurlar.

Tevdi ile birlikte, teşekkül, tüzel kişilik kazanır.

2. Teşekkül tüzel kişilik kazanır kazanmaz, teşekkülün kurucuları, teşekkülün tüzüğünü ve teşekkülü ilk genel kurul toplantısına kadar sevk ve idare ile görevli kimselerin ad ve soyadlarını, meslek ve sanatları ve ikametgâhları ile birlikte o mahalde yayınlanan bir gazetede veya o mahalde yayınlanmıyorsa, en yakın yerde yayınlanan bir gazetede ilân ederler. Bununla beraber, kurucular, gazetede ilânı, sadece teşekkülün adına ve merkezine inhisar ettirebilirler; bu takdirde, bu bentte zikri geçen vesikaların birer örneği, mahallin en yüksek mülki âmirliğinin ve Bölge Çalışma Müdürlüğünün ilân tabelasına bir ay süre ile asılır ve basılmış nüshaları masrafı karşılığında teşekkül merkezinde ilgililere tevzi edilir. Bu tevzi resme tabi değildir.

3. Bölge Çalışma müdürlükleri, işçi ve iş veren teşekkülleri için, örneği Çalışma Bakanlığınca tesbit edilecek ayrı birer sicil tutarlar. Bu sicilin bir örneği Çalışma Bakanlığına gönderilir.

4. Bu kanuna göre kurulan mesleki teşekküller, tüzel kişilik kazanmalarından başlayarak bir yıl içinde ilk genel kurul toplantısını yapmak zorundadırlar.

5. Genel kurul tarafından seçilen yönetim kurulu ve haysiyet divanı üyelerinin ve denetçilerinin ad ve soyadlarının, meslek ve sanatlarının, ikametgâhlarının ve tüzük değişikliklerinin ve tüzüğe göre şubelerin açılmasının resmî makamlara bildirilmesinde ve ilânında da bu madde hükümlerine uyulur.

6. Birlik, federasyon ve konfederasyonlara katılma ve bu teşekküllerden çekilme kararları da, bu maddenin 1, 2 ve 3 nü bentleri hükümlerine tabidir.

Oran, katılma ve çekilme

MADDE 13. — 1. Bu kanuna göre kurulan mesleki teşekküllerin ve bunların şubelerinin genel kurullarının toplanma oranı, genel kurul üye tamsayısının salt çoğunluğudur. Mesleki teşekkül tüzüğünde daha yüksek bir oran tesbit edilebilir. Bu oran sağlanamazsa, ikinci toplantı, bi-

Geçici Ko. kabul ettiği metin

Kuruculuk: idarecilik

MADDE 11. — 1. Sendika kurmak ve işbu kanuna göre kurulan mesleki teşekküllerin yönetim kurullarında, haysiyet divanlarında ve bu teşekküllerin idaresi, temsili ve denetlenmesi ile ilgili sair işlerde görev alabilmek için, sendika üyeliğinde kanunen aranan şartlardan başka, reşid olmak, medeni hakları kullanmaya ehil olmak, kamu hizmetlerinden mahrum edilmiş olmamak, Türkçe okur - yazar olmak ve Türk vatandaşı olmak şarttır.

2. Türkiye'de birlik, federasyon ve konfederasyonları kuran veya bunlara katılan mesleki teşekküllerin Türk teşekkülleri olması şarttır.

Kuruluş

MADDE 12. — 1. Bu kanuna göre kurulan mesleki teşekküllerin kurucuları, teşekkülü ilk genel kurul toplantısına kadar sevk ve idare ile görevli kimselerin ad ve soyadları, meslek ve sanatları ve ikametgâhlarını belirtmek suretiyle meslekî teşekkülün tüzüğünü Bölge Çalışma Müdürlüğüne; o mahalde Bölge Çalışma Müdürlüğü yoksa, en yüksek mülki âmire iki nüsha halinde makbuz karşılığında tevdi etmeye mecburdurlar.

Tevdi ile birlikte, teşekkül tüzel kişilik kazanır.

2. Teşekkül tüzel kişilik kazanır kazanmaz, teşekkülün kurucuları, teşekkülün tüzüğünü ve teşekkülü ilk genel kurul toplantısına kadar sevk ve idare ile görevli kimselerin ad ve soyadlarını, meslek ve sanatları ve ikametgâhları ile birlikte o mahalde yayınlanan bir gazetede veya o mahalde gazete yayınlanmıyorsa, en yakın yerde yayınlanan bir gazetede ilân ederler. Bununla beraber, kurucular, gazetede ilânı, sadece teşekkülün adına ve merkezine inhisar ettirebilirler; bu takdirde, bu bentte zikri geçen vesikaların birer örneği, mahallin en yüksek mülki âmirliğinin ve Bölge Çalışma Müdürlüğünün ilân tabelâsına bir ay süre ile asılır ve basılmış nüshaları masrafı karşılığında teşekkül merkezinde ilgililere tevzi edilir. Bu tevzi resme tabi değildir.

3. Bölge Çalışma müdürlükleri, işçi ve iş veren teşekkülleri için, örneği Çalışma Bakanlığınca tesbit edilecek ayrı birer sicil tutarlar. Bu sicilin bir örneği Çalışma Bakanlığına gönderilir.

4. Bu Kanuna göre kurulan mesleki teşekküller, tüzel kişilik kazanmalarından başlayarak bir yıl içinde ilk genel kurul toplantısını yapmak zorundadırlar.

5. Genel kurul tarafından seçilen yönetim kurulu ve haysiyet divanı üyelerinin ve denetçilerinin ad ve soyadlarının, meslek ve sanatlarının, ikâmetgâhlarının ve tüzük değişikliklerinin ve tüzüğe göre şubelerin açılmasının resmî makamlara bildirilmesinde ve ilânında da bu madde hükümlerine uyulur.

6. Birlik, federasyon ve konfederasyonlara katılma ve bu teşekküllerden çekilme kararları da, bu maddenin 1, 2 ve 3 ncü bendleri hükümlerine tabidir.

Oran, katılma ve şekilleri

MADDE 13. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin genel kurullarının ve bu teşekkül şubelerinin kongrelerinin toplanma sayısı, üye tamsayısının salt çoğunluğu (yarıdan bir fazlası) dır. Meslekî teşekkül tüzüğünde daha yüksek bir oran tesbit edilir. Bu oran sağlanamazsa,

rinci toplantı gününden en çok onbeş gün sonraya bırakılabilir. İkinci toplantıda toplantı oranı aranmaz.

2. Belli bir birlik veya federasyona üye olmak, sendika genel kurulu toplantı oranına göre toplanan genel kurul üyelerinin yarısından bir fazlasının oyunun alınmasıyla mümkündür. Belli bir konfederasyona üye olmada da, birlik ve federasyon genel kurulları için aynı hüküm uygulanır.

3. Birlik, federasyon ve konfederasyonların kurulmasında da 2 nci bent hükmüne uyulur.

4. Bir sendikanın üyesi olduğu birlikten veya federasyondan ve birliğin veya federasyonun üyesi olduğu konfederasyondan çekilmesi, çekilmek isteyen sendika, birlik veya federasyonun genel kurulunun toplantı oranına göre toplanan genel kurul üyelerinin üçte ikisinin oyunun alınması ile mümkündür.

5. Milletlerarası teşekküllere katılma ve çekilmede de 4 ncü bent hükmü uygulanır.

6. Sendikaların birleşmesi, genel kurullarının bir arada yapacakları toplantıda hazır bulunan üye sayısının salt çoğunluğunun alacağı kararla olur. Genel kurulların bu müşterek toplantıya çağırılması, kanun ve kendi tüzüklerinin hükümleri gereğince ayrı ayrı yapılır.

Birliklerin kendi aralarında, federasyonların kendi aralarında ve konfederasyonların kendi aralarında birleşmelerinde de aynı hüküm uygulanır.

Birleşme ile ilgili usul ve merasim konusunda 12 nci maddenin 1, 2 ve 3 ncü fıkraları uygulanır.

9 ncu madde hükümleri saklıdır.

Meslekî teşekküllerin faaliyetleri

MADDE 14. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, tüzel kişi olarak genel hükümlere göre sahib oldukları yetkilerden başka, aşağıda zikredilen faaliyetlerde bulunabilirler :

- a) Toplulukla iş uyuşmazlığı çıkarmak;
- b) Toplu iş sözleşmesi akdetmek;
- c) İş anlaşmazlıklarında ilgili makam ve mercilere, uzlaştırma ve hakem kurullarına, iş mahkemelerine ve sair yargı mercilerine, kanun hükümlerine göre başvurmak veya mütalâa bildirmek ve onlardan talepte bulunmak;
- d) Çalıştırmayı doğuran hukukî münasebetle ilgili hususlarda sosyal sigortalar, emeklilik ve benzeri hakların kullanılması ile ilgili olarak üyelerine ve mirasçılara adli müzaheretle bulunmak;
- e) Mevzuattan, örf ve âdetten, toplu iş sözleşmesinden veya meslekin müşterek menfaatlere doğan hususlarda veyahut yazılı müracaatları üzerine 2 nci maddenin birinci bendinde zikredilen akidlerden doğan haklarıyla sigorta haklarında üyelerini ve mirasçılarını temsilen dâvaya ve bu münasebetle açtığı dâvadan ötürü husumete ehil olmak;
- f) Kanun ve milletlerarası andlaşma hükümlerine göre toplanan kurullara temsilci göndermek;
- g) Evlenme, doğum, hastalık, sakatlık, ihtiyarlık, ölüm, işsizlik, grev, eğitim ve sair sosyal ve kültürel maksatlar için yardımlaşma sandıklarını kurmak; üyeleri yararına sigorta mukaveleleri akdetmek;
- h) Kanuna göre grev veya lokavta karar vermek ve idare etmek;
- i) İşçilerin veya iş verenlerin meslekî bilgilerini artıracak, millî tasarruf ve yatırımın gelişmesine ve reel verimliliğin çoğalmasına hizmet edecek veya genel kültürlerini genişletecek kurs ve konferanslar tertiplemek, sağlık ve spor tesisleri, kütüphane ve benzeri kültürel tesisler kurmak, işçilerin boş zamanlarını iyi ve nezih şekilde geçirmeleri için imkânlar sağlamak;

ikinci toplantı, birinci toplantı gününden en çok onbeş gün sonraya bırakılır. İkinci toplantıda toplantı oranı aranmaz.

2. Belli bir birlik veya federasyona üye olmak yahut 9 ncu maddenin 1 nci bendinin (c) fıkrasında belirtilen sendikalardan birine katılmak, sendika genel kurulunun toplantı oranına göre toplanan genel kurul üyelerinin yarısından bir fazlasının oyunun alınması ile mümkündür. Belli bir konfederasyona üye olmada da, birlik, federasyon ve 9 ncu maddenin 1 nci bendinin (c) fıkrasında belirtilen sendika genel kurulları için aynı hüküm uygulanır.

3. Birlik, 9 ncu maddenin 1 nci bendinin (c) fıkrasında belirtilen sendika, federasyon ve konfederasyonların kurulmasında da 2 nci bent hükmüne uyulur.

4. Bir sendikanın üyesi olduğu belirtilen veya federasyondan; birlik, 9 ncu maddenin 1 nci bendinin (c) fıkrasında belirtilen sendika veya federasyonun üyesi olduğu konfederasyondan çekilmesi, çekilmek istiyen teşekkülün genel kurulunun toplantı oranına göre toplanan genel kurul üyelerinin üçte ikisinin oyunun alınması ile mümkündür.

5. Milletlerarası teşekküllere katılma ve çekilmede de 4 ncü bent hükmü uygulanır.

6. Sendikaların birleşmesi, genel kurullarının yapacakları toplantılarda üye tamsayılarının salt çoğunluğunun alacağı kararla olur.

Birliklerin, kendi aralarında, federasyonların kendi aralarında ve konfederasyonların kendi aralarında birleşmelerinde de aynı hüküm uygulanır.

Birleşme ile ilgili usul ve merasim konusunda 12 nci maddenin 1, 2, ve 3 ncü fıkraları uygulanır. 9 ncu madde hükmü saklıdır.

Meslekî teşekküllerin faaliyetleri

MADDE 14. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, tüzel kişi olarak genel hükümlere göre sahiboldukları yetkilerden başka, aşağıda zikredilen faaliyetlerde bulunabilirler :

- a) Toplulukla iş uyuşmazlığı çıkarmak;
- b) Toplu iş sözleşmesi akdetmek;
- c) İş anlaşmazlıklarında ilgili makam ve mercilere, uzlaştırma ve hakem kurullarına, iş mahkemelerine ve sair yargı mercilerine, kanun hükümlerine göre başvurmak veya mütalâa bildirmek;
- d) Çalıştırmayı doğuran hukukî münasebetle ilgili hususlarda sosyal sigortalar, emeklilik ve benzeri hakların kullanılması ile ilgili olarak üyelerine ve mirasçılara hukukî yardımda bulunmak;
- e) Mevzuattan, örf ve âdetten, toplu iş sözleşmesinden veya meslekin müşterek menfaatlere doğan hususlarda veyahut yazılı müracaatları üzerine 2 nci maddenin birinci bendinde zikredilen akidlerden doğan haklarıyla sigorta haklarında üyelerini ve mirasçılarını temsilen dâvaya ve bu münasebetle açtığı dâvadan ötürü husumete ehil olmak;
- f) Kanun ve milletlerarası andlaşma hükümlerine göre toplanan kurullara temsilci göndermek;
- g) Evlenme, doğum, hastalık, sakatlık, ihtiyarlık, ölüm, işsizlik, grev, lokavt, eğitim ve sair sosyal ve kültürel maksatlar için tesis veya dernek şeklinde yahut meslekî teşekküllerin bir kolu halinde yardımlaşma sandıkları kurmak; üyeleri yararına sigorta mukaveleleri akdetmek;
- h) Kanuna göre grev veya lokavta karar vermek ve idare etmek;
- i) İşçilerin veya iş verenlerin meslekî bilgilerini artıracak, millî tasarruf ve yatırımın gelişmesine ve reel verimliliğin çoğalmasına hizmet edecek veya genel kültürlerini genişletecek kurs ve konferanslar tertiplemek, sağlık ve spor tesisleri, kütüphane, basımevi ve benzeri kültürel tesisler kurmak, işçilerin boş zamanlarını iyi ve nezih şekilde geçirmeleri için imkânlar sağlamak;
- j) Üyeleri için kooperatifler kurulmasına çalışmak veya bu gibi teşebbüslere yardım etmek veyahut bizzat kooperatifler kurmak yahut kurulmasına yardım etmek;

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

j) Üyeleri için kooperatifler kurulmasına çalışmak veya bu gibi teşebbüslere yardım etmek veyahut bizzat kooperatifler kurmak yahut kurulmasına yardım etmek;

k) Mesleklerinin icrası için lüzumlu her nevi ham veya yarı mamül madde, eşya, alet, edevat ve makinaları üyelerine kiralamak, ödünç vermek veya hibe etmek;

1) Üyelerinin refah ve meslekî menfaatlerini her hangi bir şekilde ilgilendirebilecek her konu hakkında inceleme ve araştırmalar yapmak ve gaye ve fikirlerinin gerçekleştirilmesi için her türlü kanuni yollardan faaliyet sarf etmek.

2. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, hizmetlerinde, üyeleri arasında tam eşitliğe uymak zorundadırlar.

3. Bu kanuna göre kurulan işçi teşekkülleri, gelirlerinin en az yüzde beşini, üyelerinin bilgi ve kültür seviyelerini yükseltmek için kullanmak zorundadırlar.

4. Toplu iş sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu hükümleri saklıdır.

Ticaret yapma yasağı

MADDE 15. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller ticaretle uğraşamazlar.

14 ncü maddenin 1 nci bendinin (i) ve (1) fıkraları gereğince bu meslekî teşekküllerin kurdukları tesislerin işletilmesinde, - üyelerin bu tesislerden istifadesi hali hariç - kâr amacı gütmeleri caizdir; ancak, bu şekilde elde edilen kâr, bu teşekküllerin üyeleri ve mensupları arasında ristürn şeklinde de olsa dağıtılamaz. 14 ncü maddenin 1 nci bendinin (j) fıkrası gereğince dağıtılacak ristürn bu hükme tabi değildir.

Yasak siyasi faaliyetler

MADDE 16. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller :

1. Siyasi partilerden ve onlara bağlı teşekküllerden her hangi bir suretle maddi yardım kabul edemez ve onlara maddi yardımda bulunamaz ve onların teşkilâtı içerisinde yer alamazlar; bir siyasi partinin adı altında meslekî teşekkül kurulamaz.

2. Sendikalar, sendika üyeliği sıfatının kazanılmasını ve muhafazasını veya sendikada görev alınmasını, üyenin genel olarak siyasi partilere veya belli bir siyasi partiye üye olup olmaması şartına bağlayamazlar. Bu kanuna göre kurulan diğer meslekî teşekküllerde görev almak bakımından da aynı hüküm uygulanır.

İşçi ve iş veren münasebetleri

MADDE 17. — 1. 2 nci maddenin 1 nci bendinde sayılan kimselerle işçi teşekkülleri, bu kanun veya sair kanunlar gereğince kurulan iş veren teşekküllerine; ve iş verenler ile yukarıda bahse konu iş veren teşekkülleri de, işçi teşekküllerine üye olamazlar;

Gerek doğrudan doğruya, gerek temsilcileri veya üyeleri veyahut araya koyacakları sair kimseler vasıtasıyla birbirlerinin kuruluşları, idare ve faaliyetlerine, nüfuz etmek maksadıyla müdahalede bulunamazlar.

2. Bir işçi teşekkülünü bir iş verenin veya bu kanun veya sair kanunlar gereğince kurulmuş bir iş veren teşekkülünün kontrolüne tabi kılmak veyahut bunların nüfuzu altında işçi teşekkülü kurulmasını tahrik etmek; veya

3. Bir işçi teşekkülünün, bir iş veren veya bu kanun veya Cemiyetler Kanunu veya özel kanunlar gereğince kurulan bir iş veren teşekkülü veya 25 Nisan 1949 tarihli ve 5373 sayılı Kanun gereğince kurulan bir teşekkül tarafından malî yollarla desteklenmesi gayesiyle faaliyette bulunmak yasaktır.

Geçici Ko. kabul ettiği metin

k) Mesleklerinin icrası için lüzumlu her nevi ham veya yarı mamul madde, eşya, alet, edevat ve makinaları üyelerine kiralamak, ödünç vermek veya hibe etmek;

1) Üyelerinin refah ve meslekî menfaatlerini her hangi bir şekilde ilgilendirebilecek her konu hakkında inceleme ve araştırmalar yapmak ve gaye ve fikirlerinin gerçekleştirilmesi için her türlü kanuni yollardan faaliyet sarf etmek.

2. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, hizmetlerinde, üyeleri arasında tam eşitliğe uymak zorundadırlar.

3. Bu kanuna göre kurulan işçi teşekkülleri, gelirlerinin en az yüzde beşini, üyelerinin bilgi ve kültür seviyelerini yükseltmek için kullanmak zorundadırlar.

4. Toplu iş sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu hükümleri saklıdır.

MADDE 15. — Millet Meclisi metninin 15 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Siyasi faaliyetlerden yasak olanlar

MADDE 16. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller :

1. Siyasi partilerden ve onlara bağlı teşekküllerden her hangi bir suretle maddi yardım kabul edemez ve onlara maddi yardımda bulunamaz ve onların teşkilâtı içerisinde yer alamazlar; bir siyasi partinin adı altında meslekî teşekkül kurulamaz.

2. Sendikalar, sendika üyeliği sıfatının kazanılmasını ve muhafazasını veya sendikada görev alınmasını, üyenin genel olarak siyasi partilere veya belli bir siyasi partiye üye olup olmaması şartına bağlayamazlar. Bu kanuna göre kurulan diğer meslekî teşekküllerde görev almak bakımından da aynı hüküm uygulanır.

İşçi ve iş veren münasebetleri

MADDE 17. — 1. 2 nci maddenin 1 nci bendinde sayılan kimselerle işçi teşekkülleri, bu kanun veya sair kanunlar gereğince kurulan iş veren teşekküllerine; ve iş verenler ile yukarda bahse konu iş veren teşekkülleri de, işçi teşekküllerine üye olamazlar;

Gerek doğrudan doğruya, gerek temsilcileri veya üyeleri veyahut araya koyacakları sair kimseler vasıtasıyla birbirlerinin kuruluşları, idare ve faaliyetlerine, nüfuz tesis etmek maksadiyle müdahalede bulunamazlar.

2. Bir işçi teşekkülünü bir iş verenin veya bu kanun veya sair kanunlar gereğince kurulmuş bir iş veren teşekkülünün kontrolüne tabi kılmak veyahut bunların nüfuzu altında işçi teşekkülü kurulmasını tahrik etmek;

3. Bir işçi teşekkülünün, bir iş veren veya bu kanun veya Cemiyetler Kanunu veya özel kanunlar gereğince kurulan bir iş veren teşekkülü veya 25 Nisan 1949 tarihli ve 5373 sayılı Kanun gereğince kurulan bir teşekkül tarafından malî yollarla desteklenmesi gayesiyle faaliyette bulunmak;

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

4. Bu madde hükümleri, esnaflık ve küçük sanatkârlık kollarında işçi ve iş veren durumunda olanların, 25 Nisan 1949 tarihli ve 5373 sayılı Kanun gereğince kurulan teşekküller ile işbu kanuna göre kurulan teşekküllerde aynı zamanda üye olmalarını önlemez.

Feshih veya infisah halinde malların devri

MADDE 18. — Feshedilen veya infisah eden sendika, birlik, federasyon ve konfederasyon bir iş veren teşekkülü ise mallarını, yalnız, bu kanun veya sair kanunlar gereğince kurulmuş başka bir iş veren teşekkülüne; ve bir işçi teşekkülü ise, bu kanuna göre kurulmuş diğer bir işçi teşekkülüne devredebilir.

Malların, bunlardan gayri gerçek veya tüzel her hangi bir şahıs veya teşekkül veya müesseye devri veyahut feshedilen teşekkülün üyeleri arasında paylaşılması yasaktır.

İşçi sendikası üyeliğinin teminatı

MADDE 19. — 1. İşçilerin işe alınmaları; sendikalara girmemeleri, muayyen bir sendikaya girmeleri veya girmemeleri veyahut belli bir sendikadaki üyeliği muhafaza veya üyelikten istifa etmeleri şartına bağlı tutulamaz. Hizmet akidlerine bu hükme aykırı şartlar konulamaz.

Bunun gibi, iş veren, bir sendikaya üye olan işçilerle sendika üyesi olmıyan işçiler veya ayrı sendikalara üye olan işçiler arasında; işçi alınmasında, işin sevk ve dağıtımında, işçinin mesleki ilerlemesi, ücreti, ikramiyesi ve primleri, sosyal yardım hakları ve disiplin hükümlerinin uygulanması ve sair hususlara ilişkin hükümlerin tatbiki veya çalıştırmaya son verilmesi bakımından her hangi bir ayırım yapamaz.

21 nci madde hükmü ile kanunun cevaz verdiği toplu iş sözleşmesi hükümleri saklıdır.

2. İşçiler, iş saatleri dışında veyahut iş verenin rızasıyla iş saatleri içinde, işçi teşekküllerinin faaliyetlerine iştiraklerden dolayı işlerinden çıkarılamaz veya her hangi bir sebeple farklı muameleye tabi tutulamazlar.

3. İş verenin bu madde hükümlerine aykırı hareket etmesi halinde, işçinin İş Kanunu ve sair kanunlara göre haiz olduğu bütün haklar saklıdır.

Bu bent gereğince hükmedilecek tazminat, işçinin ücretinin bir yıllık tutarından az olamaz.

İşçi teşekkülü idareciliği ve temsilciliğinin teminatı

MADDE 20. — 1. İşçi teşekküllerinin yönetim kurullarında veya başkanlığında görev almaları dolayısıyla kendi rızalarıyla işlerinden ayrılan işçiler; bu teşekküllerdeki görevlerinin, seçime girmemek, seçilmemek veya çekilmek suretiyle son bulması üzerine işe alınmalarını istedikleri takdirde, iş veren, bunları, boş yer varsa, yazılı istemleri anındaki şartlarla, eski işlerine veyahut diğer bir işe, sair isteklilere tercih ederek almaya mecburdur. Bu takdirde, ücrette ve işten çıkarılmasında işçinin eski kıdem hakları saklıdır.

Bu hakkın kullanılması, teşekküldeki görevin sona ermesinden başlayarak üç ay içinde mümkündür. Özel nitelikteki mevzuatla toplu iş sözleşmesi hükümleri saklı kalmak şartıyla, işten ayrılma tarihinden başlayarak beş yıl geçmişse, bu hak düşer; yönetim kurulundaki veya başkanlıktaki görevleriyle ilgili cürümlerden dolayı hüküm giymiş olanlar, bu haktan istifade edemezler.

2. İşçi teşekküllerinin yönetim kurullarında veya başkanlığında görev almaları dolayısıyla kendi rızalarıyla işlerinden ayrılan işçiler; sosyal sigorta primlerini iş verene düşen primlerle birlikte ödemeye devam etmek şartıyla, eski iş yerlerindeki sigortalılık haklarını devam ettirebilirler.

3. a) Bir iş yerinde uygulanan toplu iş sözleşmesinde taraf işçi federasyonunun mensubu olan veya o toplu iş sözleşmesinde taraf bulunan işçi sendikalarından o iş yerinde en fazla üyeye

Geçici Ko. kabul ettiği metin

4. Bu madde hükümleri, esnaflık ve küçük sanatkârlık kollarında işçi ve iş veren durumunda olanların, 25 Nisan 1949 tarihli ve 5373 sayılı Kanun gereğince kurulan teşekküller ile işbu kanuna göre kurulan teşekküllerde aynı zamanda üye olmalarını önlemez.

Feshedilen veya infisah halinde malların devri

MADDE 18. — Feshedilen veya infisah eden sendika, birlik, federasyon ve konfederasyon bir iş veren teşekkülü ise malları, yalnız, bu kanun veya sair kanunlar gereğince kurulmuş başka bir iş veren teşekkülüne; ve bir işçi teşekkülü ise, bu kanuna göre kurulmuş diğer bir işçi teşekkülüne devredilir.

Malların, bunlardan gayri gerçek veya tüzel her hangi bir şahıs veya teşekkül veya müesseseye devri veyahut feshedilen teşekkülün üyeleri arasında paylaşılması yasaktır.

MADDE 19. — Millet Meclisi metninin 19 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

İşçi teşekkülü idareciliği ve temsilciliğinin teminatı

MADDE 20. — 1. İşçi teşekküllerinin yönetim kurullarında veya başkanlığında görev almaları dolayısıyla kendi rızalarıyla işlerinden ayrılan işçiler; bu teşekküllerdeki görevlerinin, seçime girmemek, seçilmemek veya çekilmek suretiyle son bulması üzerine işe alınmalarını istedikleri takdirde, iş veren, bunları boş yer varsa, yazılı istemleri anındaki şartlarla, eski işlerine veyahut eski işlerine uygun diğer bir işe, sair isteklere tercih ederek almaya mecburdur. Bu takdirde, ücrette ve işten çıkarılmasında işçinin eski kıdem hakları saklıdır.

Bu hakkın kullanılması, teşekküldeki görevin sona ermesinden başlayarak üç ay içinde mümkündür. Özel nitelikteki mevzuatla toplu iş sözleşmesi hükümleri saklı kalmak şartıyla, işten ayrılma tarihinden başlayarak beş yıl geçmişse, bu hak düşer; yönetim kurulundaki veya başkanlıktaki görevleriyle ilgili cürümlerden dolayı hüküm giymiş olanlar, bu haktan istifade edemezler.

2. İşçi teşekküllerinin yönetim kurullarında veya başkanlığında görev almaları dolayısıyla kendi rızalarıyla işlerinden ayrılan işçiler, sosyal sigorta primlerini iş verene düşen primlerle birlikte ödemeye devam etmek şartıyla, eski iş yerlerindeki sigortalılık haklarını devam ettirebilirler.

3. a) Bir iş yerinde uygulanan toplu iş sözleşmesinde taraf işçi federasyonunun mensubu olan veya o toplu iş sözleşmesinde taraf bulunan işçi sendikalarından o iş yerinde en fazla üyeye sahibolan sendika, o iş yerindeki işçilerin salt çoğunluğunu temsil etmese dahi, söz konusu iş yerinde, toplu iş sözleşmesinde başkaca hüküm yoksa :

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

sahibolan sendika, o iş yerindeki işçilerin salt çoğunluğunu temsil etmese dahi, söz konusu iş yerinde, toplu iş sözleşmesinde başkaca hüküm yoksa :

- i) İş yerindeki işçi sayısı elliyi aşmıyorsa, en çok iki;
- ii) İş yerindeki işçi sayısı elli ilâ ikiyüz arasında ise, en çok dört;
- iii) İş yerindeki işçi sayısı ikiyüz ilâ bin arasında ise, en çok altı;
- iv) İş yerindeki işçi sayısı binden fazla ise, en çok sekiz temsilci gösterebilir.

Bu sayılar, toplu iş sözleşmesi ile yarıdan aşağı olarak tesbit edilemez.

Bu temsilcilerden biri baştemsilci olarak atanır.

b) (a) fıkrasında yazılı vasfı haiz olmamakla beraber, iş yerindeki işçiler arasında en çok üyesi bulunan sendika, (a) fıkrasında gösterilen sayıların yarısını aşmamak şartıyla, iş yeri temsilcisi gösterebilir. Bunlardan biri baştemsilci olarak atanır.

c) (a) ve (b) fıkralarında söz konusu temsilci ve baştemsilcilerin ve bu kanuna göre kurulmuş işçi teşekküllerinin iş yerinde çalışan başkanı, yönetim kurulu üyesi, haysiyet divanı üyesi veya denetçilerinin hizmet akitlerinin iş veren tarafından 19 ncu madde hükümlerine aykırı olarak feshedildiği, 31 nci maddenin 3 ncü bendi gereğince verilen hükmün kesinleşmesi suretiyle sabit olursa, 19 ncu maddenin 3 ncü bendi hükümleri saklı kalmak kaydıyla, feshedilmiş olan hizmet akdi, işçinin, yukarda söz konusu hükmün kesinleştiği tarihten başlayarak bir ay içinde yazıyla iş verenden istemesi takdirinde, yürürlükten kalkmış olduğu tarihe kadar geriye yürütmek şartıyla yeniden ve kendiliğinden yürürlüğe girer.

Meslekî teşekküllerin sağladığı haklardan istifade

MADDE 21. — Bu kanuna göre kurulan işçi veya iş veren teşekkülünün kendi faaliyetleri sayesinde üyelerine sağladığı hakların, o teşekkülün üyesi olmayanlara teşmili, bahse konu teşekkülün yazılı muvafakatine bağlıdır.

Toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt Kanunu hükümleri saklıdır.

Mamelek ve gelirler

MADDE 22. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin gelirleri :

- a) Üyelerinden alacakları aidat;
- b) Kanuna göre yapabilecekleri faaliyetler ile eğlence, müsamere ve konser gibi faaliyetlerden sağlanacak meblâğlar;
- c) Teberrular;
- d) Mameleklerin gelirlerinden ibarettir.

2. Genel ve katma bütçeli idarelerle mahallî idareler ve muhtarlıklar ve bunlara bağlı sabit ve döner sermayeli müesseseler, sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan iktisadi teşekkül ve müesseselerle sermayelerinde Devletin iştiraki bulunan bankalar, kamu kurumu niteliğindeki meslekî teşekküller dâhil olmak üzere özel kanunlarla kurulan bankalar ve teşekküller, bu bentte zikredilen idare teşekkül ve bankalar tarafından ödenmiş sermayesinin en az yarısına katılmak suretiyle kurulan teşekküllerle bunların aynı nisbette katılması ile kurulan müesseseler, işbu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllere her hangi bir şekilde mali yardım ve teberruda bulunamazlar.

8 Ağustos 1961 tarihli ve 344 sayılı Kanununun 1 nci geçici maddesi hükmü saklıdır.

3. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, üyesi buldukları milletlerarası teşekküllerden ve Türkiye Cumhuriyetinin üyesi bulunduğu milletlerarası teşekküllerden gayri dış kaynaklardan, Bakanlar Kurulundan izin alınmadıkça yardım kabul edemezler.

4. Bu teşekküllerin toplantıları, kütüphane, spor ve benzeri tesisleri ile meslekî öğretimleri için lüzumlu menkul ve gayrimenkul malları haczedilemez; bu mallar vergiye tabi tutulamaz.

Geçici Ko. kabul ettiği metin

- i) İş yerindeki işçi sayısı elliyi aşmıyorsa, en çok iki;
- ii) İş yerindeki işçi sayısı elli ilâ iki yüz arasında ise, en çok dört;
- iii) İş yerindeki işçi sayısı iki yüz ilâ bin arasında ise, en çok altı;
- iv) İş yerindeki işçi sayısı binden fazla ise, en çok sekiz temsilci gösterebilir.

Bu sayılar, toplu iş sözleşmesi ile yarıdan aşağı olarak tesbit edilemez.

Bu temsilcilerden biri baştemsilci olarak atanır.

b) (a) fıkrasında yazılı vasfı haiz olmamakla beraber, iş yerindeki işçiler arasında en çok üye bulunan sendika, (a) fıkrasında gösterilen sayıların yarısını aşmamak şartıyla, iş yeri temsilcisi gösterebilir. Bunlardan biri baştemsilci olarak atanır.

c) (a) ve (b) fıkralarında söz konusu temsilci ve baştemsilcilerin ve bu kanuna göre kurulmuş işçi teşekküllerinin iş yerinde çalışan başkanı, yönetim kurulu üyesi, haysiyet divanı üyesi veya denetçilerinin hizmet akidlerinin iş veren tarafından 19 ncu madde hükümlerine aykırı olarak feshedildiği, 31 nci maddenin 3 ncü bendi gereğince verilen hükmün kesinleşmesi suretiyle sabit olursa, 19 ncu maddenin 3 ncü bendi hükümleri saklı kalmak kaydıyla, feshedilmiş olan hizmet akdi, işçinin, yukarıda söz konusu hükmün kesinleştiği tarihten başlayarak bir ay içinde yazıyla iş verenden istemesi takdirinde, yürürlükten kalkmış olduğu tarihe kadar geriye yürüme şartıyla yeniden ve kendiliğinden yürürlüğe girer.

MADDE 21. — Millet Meclisi metninin 21 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Mamelek ve gelirler

MADDE 22. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin gelirleri :

- a) Üyelerinden alacakları aidat;
- b) Kanuna göre yapabilecekleri faaliyetler ile eğlence, müsamere ve konser gibi faaliyetlerden sağlanacak gelirler;
- c) Bağışlar;
- d) Mameleklerinin gelirlerinden ibarettir.

2. Genel ve katma bütçeli idarelerle mahallî idareler ve muhtarlıklar ve bunlara bağlı sabit ve döner sermayeli müesseseler, sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan iktisadi teşekkül ve müesseselerle sermayelerinde Devletin iştiraki bulunan bankalar, kamu kurumu niteliğindeki meslekî teşekküller dâhil olmak üzere özel kanunlarla kurulan bankalar ve teşekküller, bu bentte zikredilen idare teşekkül ve bankalar tarafından ödenmiş sermayesinin en az yarısına katılmak suretiyle kurulan teşekküllerle bunların aynı nisbette katılması ile kurulan müesseseler, işbu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllere her hangi bir şekilde malî yardım ve teberruda bulunamazlar.

8 Ağustos 1961 tarihli ve 344 sayılı Kanununun 1 nci geçici maddesi hükmü saklıdır.

3. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, üyesi buldukları milletlerarası teşekküllerden ve Türkiye Cumhuriyetinin üyesi bulunduğu milletlerarası teşekküllerden gayri dış kaynaklardan Bakanlar Kurulundan izin alınmadıkça yardım kabul edemezler.

4. Bu teşekküllerin eğitim, kütüphane, sportesisleri ile meslekî öğretimleri ve toplantıları için lüzumlu menkul ve gayrimenkul malları haczedilemez; bu mallar vergiye tabi tutulamaz.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Aidat

MADDE 23. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, üyelerince ödenecek aidat miktarını, Cemiyetler Kanunundaki kayıtlara bağlı kalmaksızın tesbit edebilirler.

2. Aidatın tesbiti, azaltılması veya çoğaltılması genel kurul kararı ile olur.

3. Belli bir iş yerinde çalışan işçilerin en az dörtte birinin belli bir sendikaya veya bir arada hareket eden muhtelif sendikalara mensup olması halinde, bu işçileri temsil ettiğini tevsik eden sendika veya sendikaların yazılı müracaatı ve aidatı kesilecek sendika üyesi işçilerin listesini vermesi üzerine, iş veren, üyelik aidatını ve toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt Kanunu gereğince o sendikaya veya onun mensubu olduğu federasyona ödenmesi gerekli dayanışma aidatını, işçilere yapacağı ücret tediyeatından kesmeye ve hangi işçilerin üyelik veya dayanışma aidatını kestğini bir liste halinde ilgili sendikaya bildirmeye mecburdur. Bu hükme göre üyelik veya dayanışma aidatını kesmeyen iş veren ilgili sendika veya sendikalara karşı, kesmediği aidat tutarınca sorumludur.

Sendika, bu hizmeti karşılığında iş verenin masraflarını, iş verenin talebi üzerine, ödemeye mecburdur.

4. İş verene başvuran işçi sendikası veya sendikalarının 3 ncu bentte gösterilen vasıfta olup olmadıkları konusunda iş verenle sendika veya sendikalar arasında anlaşmazlık çıkması takdirinde, iş verenin veyahut sendika veya sendikaların yazılı müracaatı üzerine, anlaşmazlık, müracaat tarihinden itibaren üç iş günü içinde bölge çalışma müdürlüğünce çözülür. Bölge çalışma müdürlüğünün bu konudaki kararlarına, ilgililer, kendilerine yapılacak yazılı bildiri tarihinden başlayarak üç iş günü içinde mahallin iş dâvalarına bakmakla görevli mahkemeye itiraz edebilirler. Bu itiraz, üç iş günü içinde kesin olarak karara bağlanır.

Mülk iktisabı

MADDE 24. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, kanun ve milletlerarası anlaşmalarda gösterilen gaye ve görevlerinin gerektirdiği her nevi mülk iktisabına ehildirler.

Genel Kurul

MADDE 25. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin genel kurullarının mücbir sebepler dışında, üç yılda bir toplanması;

2. Genel kurullarda, Başkanlık Divanı ve komisyon seçimleri hariç, bütün seçimlerin gizli oyla yapılması;

3. İki Genel Kurul toplantısı arası devreye ait hesap raporu ile denetçi raporunun ve gelecek devreye ait bütçe teklifinin Genel Kurul üyelerine müzakereden önce dağıtılması mecburidir.

Görevlilerin ücretleri

MADDE 26. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin idarecileri ve temsilcilerine verilecek ücretlerle her türlü ödenek ve yolluklar Genel Kurul tarafından tesbit olunur.

Bu kimselerin her türlü ücret, ödenek ve yollukları, idare kurulunca Genel Kurula sunulan faaliyet raporunda gösterilir.

Bu kimselerin, sendika üyesi olmak sıfatıyla esasen hakları olan tediyeatlar, bu madde hükmünün dışındadır.

Geçici Ko. kabul ettiği metin

Aidat

MADDE 23. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, üyelerince ödenecek aidat miktarını, Cemiyetler Kanunundaki kayıtlara bağlı kalmaksızın tesbit edebilirler.

2. Aidatın tesbiti, azaltılması veya çoğaltılması genel kurul kararı ile olur.

3. Belli bir iş yerinde çalışan işçilerin en az dörtte birinin belli bir sendikaya veya bir arada hareket eden muhtelif sendikalara mensubolması halinde, bu işçileri temsil ettiğini tevsik eden sendika veya sendikaların yazılı müracaatı ve aidatı kesilecek sendika üyesi işçilerin listesini vermesi üzerine, iş veren, üyelik aidatını ve toplu iş sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu gereğince o sendikaya veya onun mensubu olduğu federasyona ödenmesi gerekli dayanışma aidatını, işçilere yapacağı ücret tediyeatından kesmeye ve hangi işçilerin üyelik veya dayanışma aidatını kestğini bir liste halinde ilgili sendikaya bildirmeyemecburdur. Bu hükme göre üyelik veya dayanışma aidatını kesmiyen iş veren ilgili sendika veya sendikalara karşı, kesmediği aidat tutarınca sorumludur.

Sendika, bu hizmeti karşılığında iş verenin masraflarını, iş verenin talebi üzerine, ödemeye mecburdur.

4. İş verene başvuran işçi sendikası veya sendikaların 3 ncü bentte gösterilen vasıfta olup olmadıkları konusunda iş verenle sendika veya sendikalar arasında anlaşmazlık çıkması takdirinde, iş verenin veyahut sendika veya sendikaların yazılı müracaatı üzerine, anlaşmazlık, müracaat tarihinden itibaren üç iş günü içinde bölge çalışma müdürlüğüne çözülür. Bölge çalışma müdürlüğünün bu konudaki kararlarına karşı ilgililer, kendilerine yapılacak yazılı bildiri tarihinden başlayarak üç iş günü içinde mahallin iş dâvalarına bakmakla görevli mahkemesine itiraz edebilirler. Bu itiraz, üç iş günü içinde kesin olarak karara bağlanır.

MADDE 24. — Millet Meclisi metninin 24 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Genel kurul

MADDE 25. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin genel kurullarının mücbir sebepler dışında üç yılda bir toplanması;

2. Genel kurullarda veya şube kongrelerinde Başkanlık Divanı ve komisyon seçimleri hariç, bütün seçimlerin gizli oyla yapılması;

3. İki genel kurul toplantısı arası devreye ait hesap raporu ile denetçi raporunun ve gelecek devreye ait bütçe teklifinin genel kurul üyelerine müzakereden önce dağıtılması;

Mecburidir.

MADDE 26. — Millet Meclisi metninin 26 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Mal bildirimi

MADDE 27. — Sendikaların başkan ve yönetim kurulu üyeleri, bu göreve seçildikten sonra üç ay içinde, kendilerinin, eşlerinin ve velâyetleri altındaki çocuklarının malik buldukları malları ve gelirlerini gösteren bir bildirim noterliğe tevdi etmek zorundadırlar. Bildirimin verildiğine dair noterlikten alınacak belgeler denetçilere verilir. Bu belgenin hangi noterlikçe verildiği, tarih ve numarası yönetim kurulu karar defterinin özel bir sayfasına kaydolunur.

Bu şahıslar, tekrar seçilsinler veya seçilmesinler, görev sürelerinin sonunda mal ve gelir durumunu gösteren bir bildirim yine bu hükme uyarak vermek zorundadırlar.

Bu mecburiyete uymayanların başkanlık veya yönetim kurulu üyeliği sıfatları bir aylık müddetin bitiminde kendiliğinden düşer.

Bu bildirimlerde yazılı olanlar açıklanamaz. Ancak, talep üzerine, yargı mercilerine veya denetleme ve inceleme yetkisine sahip diğer makam ve mercilere tevdi olunur.

Sendikaların defter ve kayıtları

MADDE 28. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller aşağıda yazılı defterleri ve kayıtları tutarlar :

a) «Üye kayıt defteri», bu deftere üyelerin kimlik ve adresleri, çalıştıkları iş yeri, sendikaya giriş tarihleri ve yükümlü oldukları aidat miktarı kaydedilir ve imzaları bulunur;

b) Yönetim kurulunun tarih sırasıyla ve müteselsil nuumalarla kayıtlanmış ve altı imza edilmiş kararlarının yazılmasına mahsus «Karar defteri»;

c) Gelen ve giden evrakın tarih ve numara sırasıyla kaydedileceği «Gelen ve giden evrak kayıt defterleri»;

d) Gelen evrakın aslının, giden evrakın suretinin saklanacağı «Gelen ve giden evrak dosyaları»;

e) «Zimmet defteri»;

f) «Aidat», «gelir» ve «gider defterleri»;

g) Yönetim kurulunun bir zabıtla tesbit edeceği ve numaralanmış ve idare heyetince mühürlenmiş varidata ait kopyalı makbuzlarla sarfiyatın fatura, evrak ve kaydiyesini muhafazaya mahsus dosyalar;

h) «Bilânço, envanter ve kesinhesap defteri» ile, üye kayıt, karar, aidat, kongre divan, başkan ve kâtiplerinin yönetim kurulu ile beraber imza edecekleri «Genel kurul kararlarının yazılmasına mahsus defterler» in kullanılmasından önce noterlikçe tasdikli olması mecburidir.

Bilânço, çalışma raporu

MADDE 29. — Sendikalar her hesap veya bütçe devresine ait bilânço ve hesaplarını ve çalışma raporlarını aidolduğu devreyi takibeden üç ay içinde Çalışma Bakanlığına gönderirler. Bu bilânço ve hesaplar meyanında sendikanın o devre içindeki :

1. Gelirleri ve gelir menbaları;

2. Giderleri ve sarf yerleri;

3. Başkana ve idarecilere verilen ücretlerle memur ve müstahdemlere ödenen meblâğlar;

4. Para mevcudu;

5. Demirbaş mevcudu;

6. Gayrimenkul mevcudu; ve

7. Çalışma Bakanlığınca sendikanın malî durumu ile ilgili olarak istenecek sair bilgiler de bulunur.

Geçici Ko. kabul ettiği metin

MADDE 27. — Millet Meclisi metninin 27 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 28. — Millet Meclisi metninin 28 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Bilânço ve çalışma raporu

MADDE 29. — Sendikalar her hesap veya bütçe devresine ait bilânço ve hesaplarını ve çalışma raporlarını aidolduğu devreyi takibeden üç ay içinde Çalışma Bakanlığına gönderirler. Bu bilânço ve hesaplar meyanında sendikanın o devre içindeki :

1. Gelirleri ve gelir menbaları;
2. Giderleri ve sarf yerleri;
3. Başkana ve idarecilere verilen ücretlerle memur ve müstahdemlere ödenen meblâğlar;
4. Para mevcudu,
5. Demirbaş mevcudu;
6. Gayrimenkul mevcudu; ve
7. Çalışma Bakanlığınca sendikanın mali durumu ile ilgili olarak istenecek sair bilgiler de bulunur.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Kapatma, faaliyetten men, yönetim kuruluna isten el çekirme ve seçimlerin iptali

MADDE 30. — 1. Bu kanuna göre kurulan bir meslekî teşekkülün tüzüğü kanuna aykırı ise, asliye ceza mahkemesi :

a) Bu teşekkülün faaliyetten men'ini; veya

b) Tüzüğünü kanuna uygun hale getirmesi için, teşekküle altmış günü geçmiyen bir mehil verilmesini kararlaştırır.

c) (b) fıkrasının uygulanması takdirinde, verilmiş olan mehil sonunda, tüzük, mahkeme kararına uyularak değiştirilmemişse, teşekkülün faaliyetten men'ine karar verilir.

d) Meslekî teşekkül, tüzüğünü mahkeme kararına uyularak değiştirdiğini 12 nci maddeye göre yetkili makama bildirir bildirmez, faaliyetine tekrar başlayabilir.

2. Bu kanuna göre kurulan bir meslekî teşekkül, 16 nci madde hükümlerini ihlâl ettiği takdirde, asliye ceza mahkemesi kararıyla altı ayı geçmemek üzere faaliyetten men edilir.

3. Bu kanuna göre kurulan bir meslekî teşekkül, 22 nci maddenin 3 ncü bendinde yazılı yasağa aykırı hareket ettiği takdirde, asliye ceza mahkemesi kararıyla altı ayı geçmemek üzere faaliyetten men edilir.

4. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 1 ve 2 nci maddeleri ile 3 ncü maddesinin 1 nci fıkrası ve 4 ncü maddesi, 19 ncu maddesinin 5 nci fıkrası ve 57 nci maddesinin 1 nci fıkrasında yer alan ilkelere aykırı amaçlar güden veya faaliyette bulunan meslekî teşekkül, asliye ceza mahkemesi kararıyla kapatılır.

5. Soruşturma ve yargılamanın her safhasında, hükümden önce dahi, işbu kanuna göre kapatmayı veya faaliyetten men'i gerektiren fiilin işlendiğine dair kuvvetli emareler bulunmak şartıyla, bu gibi teşekküller, Cumhuriyet Savcısının talebi üzerine, hâkim veya mahkeme kararıyla faaliyetten men edilebilir.

6. Faaliyetten men edilen teşekkülün mallarının idaresi ve menfaatlerinin korunması, Medeni Kanun hükümleri gereğince tâyin olunacak bir veya üç kayyım tarafından ifa edilir.

Kapatma halinde fesih hükümleri uygulanır.

7. Bu maddede zikri geçen haller dışında, bu kanuna göre kurulmuş meslekî teşekküller faaliyetten men edilemez ve kapatılamaz.

8. 12 nci maddenin 4 ncü bendi hükmü ile 25 nci maddenin 1 nci bendi hükmüne aykırı hareket eden meslekî teşekkülün yönetim kuruluna, meslekî teşekkül mensuplarından birinin başvurusu üzerine, mahallin iş dâvalarına bakmakla görevli mahkemenin kararıyla isten el çektirilir; bu takdirde, görevli mahkeme, teşekkülün genel kurulunu kanun ve tüzük hükümleri gereğince en kısa zamanda toplamak ve yeni yönetim kurulu seçilinceye kadar cari işleri yürütmekle görevli olmak üzere, Medeni Kanun hükümleri gereğince bir veya üç kayyım tâyin eder.

9. 25 nci maddenin 2 nci bendi hükmüne aykırı olarak seçim yapılması halinde, meslekî teşekkül mensuplarından birinin başvurusu üzerine, mahallin iş dâvalarına bakmakla görevli mahkeme, bu seçimleri iptal eder.

İptal edilen seçim başkanlık seçimi ise, yönetim kurulu, kendi üyeleri arasından, yenisi seçilinceye kadar geçecek süre için bir geçici başkan seçer.

İptal edilen seçim yönetim kurulu seçimi ise, 8 nci bent hükmü uygulanır.

İptal edilen seçim denetçi seçimi ise, mahkeme, yenileri seçilinceye kadar denetçilik yapmak üzere Medeni Kanun hükümleri gereğince yeter sayıda kayyım tâyin eder.

İptal edilen seçim haysiyet divanı seçimi ise, genel kurul yenisini seçmek üzere derhal toplanmaya çağırılır.

Kapatma; faaliyetten men; yönetim kuruluna işten el çektirme ve seçimlerin iptali

MADDE 30. — 1. Bu Kanuna göre kurulan bir meslekî teşekkülün tüzüğü kanuna aykırı ise, mahallin iş dâvalarına bakmakla görevli mahkeme :

a) Bu teşekkülün faaliyetten men'ini; veya

b) Tüzüğünü kanuna uygun hale getirmesi için, teşekküle altmış günü geçmiyen bir mehil verilmesini kararlaştırır.

c) (b) fıkrasının uygulanması takdirinde, verilmiş olan mehil sonunda, tüzük, mahkeme kararına uyularak değiştirilmemişse, teşekkülün faaliyetten menine karar verilir.

d) Meslekî teşekkül, tüzüğünü mahkeme kararına uyarak değiştirdiğini 12 nci maddeye göre yetkili makama bildirir bildirmez, faaliyetine tekrar başlayabilir.

2. Bu kanuna göre kurulan bir meslekî teşekkül, 16 nci madde hükümlerini ihlâl ettiği takdirde, mahallin iş dâvalarına bakmakla görevli Mahkemesi karariyle altı ayı geçmemek üzere faaliyetten men edilir.

3. Bu kanuna göre kurulan bir meslekî teşekkül, 22 nci maddenin 3 ncü bendinde yazılı yasağa aykırı hareket ettiği takdirde, mahallin iş dâvalarına bakmakla görevli mahkemesi karariyle altı ayı geçmemek üzere faaliyetten men edilir.

4. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 1 ve 2 nci maddeleri ile 3 ncü maddesinin 1 nci fıkrası ve 4 ncü maddesi, 19 ncü maddesinin 5 nci fıkrası ve 57 nci maddesinin 1 nci fıkrasında yer alan ilkelere aykırı amaçlar güden veya faaliyette bulunan meslekî teşekkül, mahallin iş dâvalarına bakmakla görevli mahkemesi kararı ile kapatılır.

5. Yargılamanın her safhasında, hükümden önce dahi, işbu kanuna göre kapatmayı veya faaliyetten men gerektiren fiilin işlendiğine dair kuvvetli emareler bulunmak şartıyla, bu gibi teşekküller, Cumhuriyet Savcısının talebi üzerine, mahkeme karariyle faaliyetten men edilebilir.

6. Faaliyetten men edilen teşekkülün mallarının idaresi ve menfaatlerinin korunması, Medeni Kanun hükümleri gereğince tâyin olunacak bir veya üç kayyım tarafından ifa edilir.

Kapatma halinde fesih hükümleri uygulanır.

7. Bu maddede zikri geçen haller dışında, bu kanuna göre kurulmuş meslekî teşekküller faaliyetten men edilemez ve kapatılamaz.

8. 12 nci maddenin 4 ncü bendi hükmü ile 25 nci maddenin 1 nci bendi hükmüne aykırı hareket eden meslekî teşekkülün yönetim kuruluna, meslekî teşekkül mensuplarından birinin başvurusu üzerine, mahallin iş dâvalarına bakmakla görevli mahkemenin karariyle işten el çektirilir; bu takdirde, görevli mahkeme, teşekkülün genel kurulunu kanun ve tüzük hükümleri gereğince en kısa zamanda toplamak ve yeni yönetim kurulu seçilinceye kadar cari işleri yürütmekle görevli olmak üzere, Medeni Kanun hükümleri gereğince bir veya üç kayyım tâyin eder.

9. 25 nci maddenin 2 nci bendi hükmüne aykırı olarak seçim yapılması halinde, meslekî teşekkül mensuplarından birinin başvurusu üzerine, mahallin iş dâvalarına bakmakla görevli mahkeme, bu seçimleri iptal eder.

İptal edilen seçim başkanlık seçimi ise, yönetim kurulu, kendi üyeleri arasından, yenisi seçilinceye kadar geçecek süre için bir geçici başkan seçer.

İptal edilen seçim yönetim kurulu seçimi ise, 8 nci bent hükmü uygulanır.

İptal edilen seçim denetçi seçimi ise, mahkeme, yenileri seçilinceye kadar denetçilik yapmak üzere yeter sayıda denetçi tâyin eder.

İptal edilen seçim haysiyet divanı seçimi ise, genel kurul yenisini seçmek üzere derhal toplanmaya çağırılır.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Ceza hükümleri

MADDE 31. — 1. 17 nci maddenin 1 ve 2 nei bentlerinde yazılı yasalara aykırı hareket edenlere, beş yüz liradan iki bin liraya kadar ağır para cezası hükmedilir.

2. 17 nci maddenin 3 nü bendinde yazılı yasağa aykırı hareket edenler üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilirler. Söz konusu yasağa aykırı olarak yapılan malî yardıma el konulur ve İş Kanununun 30 ncu maddesi uyarınca Çalışma Bakanlığının tasarrufuna verilir.

3. 19 ncu madde hükümlerine aykırı hareket eden iş verenlere, beşyüz liradan ikibin liraya kadar ağır para cezası hükmedilir.

4. 22 nci maddenin 2 nei bendinde yazılı yasağa uymıyanlar ile bunların şerikleri hakkında Türk Ceza Kanununun 240 nci maddesi uygulanmakla beraber, yapılan malî yardım veya teberru kendilerine ödettilir. Söz konusu yasağa aykırı olarak bu kanuna göre kurulmuş bir meslekî teşekküle yapılmış olan malî yardım veya teberruya el konulur ve İş Kanununun 30 ncu maddesi uyarınca Çalışma Bakanlığının tasarrufuna verilir.

5. 28 nci maddede yazılı defterleri tutmıyan teşekkül tüzüğüne göre sorumlu kişiler hakkında, beşyüz liradan ikibin beşyüz liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur. Tekerrür halinde, ağır para cezasının âzami haddi verilir.

6. 29 ncu maddede yazılı bilgi ve belgeleri süresi içinde Çalışma Bakanlığına göndermiyen teşekkülün tüzüğüne göre sorumlu kişiler hakkında beşyüz liradan ikibin beşyüz liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur. Tekerrür halinde, ağır para cezasının âzami haddi verilir.

7. 30 ncu maddenin 1 nei bendi gereğince faaliyetten menine karar verilen teşekkülün sorumluları hakkında ellışer liradan beşyüz liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur.

8. 30 ncu maddenin 2 nei bendi gereğince bir teşekkülün faaliyetten menine karar verilmesi halinde, 16 nci madde hükümlerini ihlâl etmiş olanlar hakkında, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

30 ncu maddenin 2 nei bendi gereğince bir teşekkülün faaliyetten menine karar verilmiş olması halinde, eğer 16 nci madde hükmüne aykırı olarak teşekkül tarafından bir siyasi partiye veya bir siyasi parti tarafından teşekküle ödenmiş olan bir meblâğ varsa, bu meblâğa el konulur ve İş Kanununun 30 ncu maddesi uyarınca Çalışma Bakanlığının tasarrufuna verilir.

9. 30 ncu maddenin 3 nü bendi gereğince teşekkülün faaliyetten menine karar verilmiş olması halinde, 22 nci maddenin 3 nü bendinde yazılı yasağa uymıyanlarla bunların şerikleri hakkında, eğer fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmiyorsa, altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına ve malî yardım veya teberrunun bir mislinden aşağı olmamak üzere ağır para cezasına hükmolunur.

Söz konusu yasağa aykırı olarak alınmış malî yardım veya teberrua el konulur ve İş Kanununun 30 ncu maddesi uyarınca Çalışma Bakanlığının tasarrufuna verilir.

10. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin faaliyetleriyle ilgili olarak - Taksirli suçlar haric olmak üzere - altı ay veya daha fazla hapis cezasına hükmü giymiş olanlar ve Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun 55, 56, 57, 58, 59, 60 ve 61 nci maddelerine göre hükmü giymiş olanlarla alehltlak zimmet, ihtilâs, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflâs gibi yüz kızartıcı suçlardan biriyle hükmü giymiş teşekkül yöneticileri veya mensupları, kanun hükümlerine göre haklarında uygulanacak diğer cezalar saklı kalmak kaydıyla, hükmün kesinleşmesinden itibaren beş yıl süreyle bu kanuna göre kurulan teşekküllerde idare, haysiyet divanı üyeliği, denetleme veya temsil görevi almak hakkını kaybederler. Cezanın tecili veya afla düsmüş olması, bu bent hükmünün uygulanmasına engel değildir.

Ceza hükümleri

MADDE 31. — 1. 17 nci maddenin 1 ve 2 nci bentlerinde yazılı yasaklara aykırı hareket edenlere, beş yüz liradan iki bin liraya kadar ağır para cezası hükmedilir.

2. 17 nci maddenin 3 ncü bendinde yazılı yasağa aykırı hareket edenler, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilirler. Söz konusu yasağa aykırı olarak yapılan malî yardıma el konulur ve İş Kanununun 30 ncu maddesi uyarınca Çalışma Bakanlığının tasarrufuna verilir.

3. 19 ncu madde hükümlerine aykırı hareket eden iş verenlere, beş yüz liradan iki bin liraya kadar ağır para cezası hükmedilir.

4. 20 nci maddenin 1 nci bendi hükmüne aykırı hareket eden iş veren veya iş veren vekili beş yüz liradan iki bin liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilir.

5. 22 nci maddenin 2 nci bendinde yazılı yasağa uymayanlar ile bunların şerikleri hakkında Türk Ceza Kanununun 240 nci maddesi uygulanmakla beraber, yapılan malî yardım veya teberru kendilerine ödettilir. Söz konusu yasağa aykırı olarak bu kanuna göre kurulmuş bir meslekî teşekküle yapılmış olan malî yardım veya teberruya el konulur ve İş Kanununun 30 ncu maddesi uyarınca Çalışma Bakanlığının tasarrufuna verilir.

6. 28 nci maddede yazılı defterleri tutmayan teşekkül tüzüğüne göre sorumlu kişiler hakkında, beş yüz liradan iki bin liraya kadar ağır para cezasına hükmlenir. Tekerrür halinde, ağır para cezasının âzami haddi verilir.

7. 29 ncu maddede yazılı bilgi ve belgeleri süresi içinde Çalışma Bakanlığına göndermeyen teşekkülün tüzüğüne göre sorumlu kişiler hakkında beş yüz liradan iki yüz liraya kadar ağır para cezasına hükmlenir. Tekerrür halinde, ağır para cezasının âzami haddi verilir.

8. 30 ncu maddenin 1 nci bendi gereğince faaliyetten menine karar verilen teşekkülün sorumluları hakkında ellışer liradan beş yüzer liraya kadar ağır para cezasına hükmlenir.

9. 30 ncu maddenin 2 nci bendi gereğince bir teşekkülün faaliyetten menine karar verilmesi halinde, 16 nci madde hükümlerini ihlâl etmiş olanlar hakkında, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmlenir.

30 ncu maddenin 2 nci bendi gereğince bir teşekkülün faaliyetten menine karar verilmiş olması halinde, eğer 16 nci madde hükmüne aykırı olarak teşekkül tarafından bir siyasi partiye veya bir siyasi parti tarafından teşekküle ödenmiş olan bir meblâğ varsa, bu meblâğa el konulur ve İş Kanununun 30 ncu maddesi uyarınca Çalışma Bakanlığının tasarrufuna verilir.

10. 30 ncu maddenin 3 ncü bendi gereğince teşekkülün faaliyetten menine karar verilmiş olması halinde, 22 nci maddenin 3 ncü bendinde yazılı yasağa uymayanlarla bunların şerikleri hakkında, eğer fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmiyorsa, altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına ve malî yardım veya bağışın bir mislinden aşağı olmamak üzere ağır para cezasına hükmlenir.

Söz konusu yasağa aykırı olarak alınmış malî yardım veya bağışa el konulur ve İş Kanununun 30 ncu maddesi uyarınca Çalışma Bakanlığının tasarrufuna verilir.

11. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin faaliyetleriyle ilgili olarak - Taksirli suçlar haric olmak üzere - altı ay veya daha fazla hapis cezasına hüküm giymiş olanlar ve alehtlak zimmet, ihtilâs, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflâs gibi yüz kızartıcı suçlardan biriyle hüküm giymiş teşekkül yöneticileri veya mensupları, kanun hükümlerine göre haklarında uygulanacak diğer cezalar saklı kalmak kaydıyla, hükmün kesinleşmesinden itibaren bu kanuna göre kurulan teşekküllerde idare, haysiyet divanı üyeliği, denetleme veya temsil görevi almak hakkını kaybederler.

Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokant Kanununun 55, 56, 57, 58, 59, 60 ve 61 nci maddelerine göre hüküm giymiş olanlar, kanun hükümlerine göre haklarında uygulanacak diğer cezalar saklı kalmak kaydıyla, hükmün kesinleşmesinden itibaren üç yıl süreyle, bu kanuna göre kurulan te-

✓ Millet Meclisinin kabul ettiği metin

şekillerde idare, haysiyet divanı üyeliği, denetleme veya temsil görevi almak hakkını kaybederler.

Cezanın tecili veya af ile düşmüş olması, bu bent hükümlerinin uygulanmasına engel değildir.

Diğer kanunların uygulanması

MADDE 32. — İşçi ve iş veren sendikaları, birlikleri, federasyonları ve konfederasyonları, Medeni Kanun ve Cemiyetler Kanununun işbu kanuna aykırı olmayan hükümlerine tabidirler.

Kaldırılan kanunlar

MADDE 33. — 20 Şubat 1947 tarihli ve 5018 sayılı İşçi ve İş Veren Sendika ve Sendika Birlikleri hakkında Kanun ve 25 Mayıs 1959 tarihli ve 7286 sayılı 5018 sayılı Kanuna ek Kanun ile 13 Haziran 1952 tarihli ve 5953 sayılı Basın Mesleklerinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi hakkında Kanunun 22 nci maddesi ile 10 Mart 1954 tarihli ve 6379 sayılı Deniz İş Kanununun 40 nci maddesi hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici hüküm: mal bildirim

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş olan meslekî teşekküllerin Başkan ve Yönetim Kurulu üyeleri, 27 nci maddede söz konusu mal bildirim yükümlünü, bu kanunun yayımı tarihinden başlayarak üç ay içinde yerine getirmeye mecburdurlar.

Yürürlüğe giriş

MADDE 34. — 1. Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

2. Bu kanunda bahse konu Yönetmelik, bu kanunun yayımından itibaren en çok otuz gün sonra yürürlüğe girecek şekilde hazırlanır.

3. 20 Şubat 1947 tarihli ve 5018 sayılı Kanun hükümlerine göre kurulmuş olan işçi ve iş veren sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonları, tüzüklerini, 2 nci bentte bahse konu yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden itibaren en geç altı ay içinde kanun ve mevzuat hükümlerine uydurmak zorundadırlar.

4. 2 nci maddenin 1 nci bendinin 2 nci fıkrasında söz konusu özel kanun, Anayasanın 7 nci geçici maddesinde gösterilen süre içinde yürürlüğe girene kadar, işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlileri, sendika kuramaz ve sendikalara üye olamazlar.

Yürütme

MADDE 35. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Millet Meclisinin 26 . 4 . 1963 tarihli ve 78 nci Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek kabul edilmiştir.

Geçici Ko. kabul ettiği metin

MADDE 32. — Millet Meclisi metninin 32 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 33. — Millet Meclisi metninin 33 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Geçici hükümler

GEÇİCİ MADDE 1. — Millet Meclisi metninin geçici 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Seçilmiş işçi temsilcileri

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce İş Kanunu gereğince seçilmiş olan iş yeri işçi temsilcilerinin görevleri, 20 nci maddenin 3 ncü bendi uyarınca temsilciler seçilinceye kadar devam eder.

MADDE 34. — Millet Meclisi metninin 34 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 35. — Millet Meclisi metninin 35 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.